

Opinnäytetyö

Liiketalous

2024

Nina Koivula, Pia Sundman

Nuorten taloudenhallinta

– Kiinnostuksen herättäminen

Opinnäytetyö (AMK) | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Liiketalous

2024 | 44 sivua, 12 liitesivua

Nina Koivula, Pia Sundman

Nuorten taloudenhallinta

-Kiinnostuksen herättäminen

Jokainen tarvitsee omassa arjessaan kykyä hallita omaa talouttaan, puutteelliset taidot voivat johtaa ikäviin tilanteisiin ja pahimmassa tapauksessa luottotietojen menetykseen. Taloudenhallintataitojen on oleellista kehittyä jo ennen kuin nuori muuttaa ensimmäistä kertaa omaan kotiin. Riittävät eväät tulee oppia jo lapsuudesta alkaen vanhempien ja koulun opetuksen myötä.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia tapoja herättää nuorten kiinnostus oman talouden hallintaan, osana huomioiden myös kulutuskäyttäytyminen ja tunteet, joita liittyy rahan käyttöön. Tutkimus on tehty toimeksiantona Lasten ja nuorten säätiölle. Sivutuotoksena on tuotettu opas toimeksiantajien toimintaa tukemaan sekä muiden tahojen käyttöön, kuten opettajien.

Opinnäytetyö on toteutettu määrällisenä menetelmänä. Teoriaosuus perustuu kirjallisuuteen sekä verkosta löytyneisiin lähteisiin. Lisäksi verkossa toteutettiin kysely sekä nuoria haastateltiin, haastattelu oli puolistrukturoitu yksilöhaastattelu. Tuloksena saavutettiin lisää tietoa, miten auttaa nuoria kehittämään taloudenhallintaa sekä opas toimeksiantajan käytettäväksi.

-

Asiasanat:

taloushallinto, nuoret, tunteet, raha, tutkimus, kulutuskäyttäytyminen, kasvatus

Bachelor's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Bachelor of Business Administration

2024 | 44 pages, 12 attachment pages

Nina Koivula, Pia Sundman

Financial administration of young people

- Awakening of interest

Keywords:

financial administration, young people, attitudes, money, research, education

Sisältö

1 Johdanto	6
2 Talousosaamisen	8
2.1 Oman talouden tasapainottaminen	9
2.1.1 Tulot ja menot	9
2.1.2 Tuet	10
2.1.3 Verotus	11
2.2 Velkaantuminen	12
2.3 Budjetointi	13
2.3.1 Tukea budjetointiin	14
2.3.2 Työkalut budjetointiin	15
2.4 Säästäminen	16
2.4.1 Säästämisen aloittaminen	17
2.4.2 Sijoittaminen	17
3 Nuorten kuluttaminen	19
3.1 Talouskasvatus	20
3.1.1 Taustat	20
3.1.2 Rahan merkitys	21
3.2 Tarpeen ja halun erottaminen	21
3.3 Tunteet ja ajatukset kulutuksessa	23
3.4 Nuorten oppiminen	24
4 Yritysesittely Lasten ja nuorten säätiö	26
4.1 Kysely	26
4.2 Kyselyn tulokset	27
4.3 Kyselyn yhteenveto	33
4.4 Haastattelu	34
4.5 Haastattelun tulokset	35
5 Oppaan laadinta ja tarkoitus	37
5.1 Hyvän oppaan sisältö	37

5.2 Oppaan teko	37
6 Johtopäätökset	39
Lähteet	42

Liitteet

Liite 1. Kyselylomake	
Liite 2. Haastattelun kysymykset	
Liite 3. Opas	

Kuvat

Kuva 1. Budjetointi excel. (Martat.fi.)	16
Kuva 2. Vastaajan ikä.	27
Kuva 3. Vastaajan sukupuoli.	28
Kuva 4. Käsitys nuorten taloudenhallinnan tasosta.	29
Kuva 5. Taloudellisesta tilanteesta puhumisen haastavuus.	30
Kuva 6. Taloudenhallinnan taitojen ja raha tunteiden opetuksen lisääminen.	31
Kuva 7. Aiheista puhumisen lisääminen kouluissa.	32
Kuva 8. Taloudellisten taitojen oppimislähde.	33

Taulukot

Taulukko 1. Tarpeiden tasot (Lassander 2020, 100.)	23
Taulukko 2. Ristiintaulukointi kyselyn 3. kysymys.	29
Taulukko 3. Ristiintaulukointi kyselyn 4. kysymys.	30
Taulukko 4. Ristiintaulukointi kyselyn 5. kysymys.	32

1 Johdanto

Taloudenhallinnan taidot koskettavat meitä jokaista. Yhteiskunnan kannalta on eduksi, kun yksityishenkilöt hallitsevat omaa talouttaan, tiedostavat mihin omat varat riittävät ja myös omaavat valmiuksia varautua ennalta yllättäviin tilanteisiin, kuten hajonnut kodinkone tai jopa työttömyys. Taloudellisten taitojen hallitseminen olisi oleellista osata jo nuorena, kun muutetaan ensimmäiseen omaan kotiin harjoittelemaan elämää itsenäisesti. Nuorten on kuitenkin ajoittain haastavaa kiinnostua oman talouden seurannasta – ja tästä voi seurata ikäviä haittoja, jotka vaikuttavat ihmisen elämään pidemmänkin aikaan. Usein myös nuorten kulutusta ohjaavat erilaiset impulssit tunnetasolla, kuten tarve tulla hyväksytyksi.

Kun onnistutaan herättämään nuorten kiinnostus omaa taloutta kohtaan, vähennetään myös yleistä velkaantumista, joka kuormittaa taloutta. Huomioitavan arvosta on lisäksi, että nuorten tapa kiinnostua asioista on usein erilainen kuin aikuisten. Tämä on yksi tärkeimmistä tekijöistä, kun aletaan tutkimaan, miten saadaan kiinnostus heräämään. Tarkasteluun on otettava edellisten lisäksi erilaiset tunteet ja niiden seurauksena syntyvät impulssit, joiden perusteella nuoret päätyvät tekemään epäedullisia ratkaisuja koskien rahan käyttöä itsenäisesti.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Lasten ja nuorten säätiö. Kyseinen säätiö toimii nimensä mukaisesti lasten ja nuorten hyväksi, pyrkien tukemaan heidän hyvinvointiaan ja kehittämään positiivista uskoa tulevaisuuteen.

Tutkimuksemme tulee tarjoamaan lisää tukea säätiön rahapajatoimintaan.

Opinnäytetyössä tutkitaan nuorten taloudellisen osaamisen tilannetta ja miten nuorten kiinnostus saadaan heräämään. Tutkimus toteutetaan määrällisenä menetelmänä. Sivutuotteena opinnäytetyöstä syntyy opas, joka on lähtökohtaisesti laadittu säätiön käyttöön heidän tarpeitaan huomioiden, mutta myös muut tahot, kuten erilaiset oppilaitokset, voivat opasta hyödyntää sellaisenaan.

Tutkimuksen menetelmä on laadullinen eli kvalitatiivinen. Tavoitteena on esittää tutkittava aihe ja tutkimuksen kautta esittää siihen ratkaisu ja mahdollinen jatkokehitys. Aineistoa teoriaa varten kerätään kirjallisuudesta kuin myös verkossa olevasta materiaalista ja jo tehdyistä tutkimuksista. Lisäksi kerätään myös verkkokyselyn sekä haastattelun muodossa.

Opinnäytetyö rakentuu yhteensä kuudesta luvusta, alkaen johdannosta, missä on tuotu esille aihe, tavoite, toimeksiantaja, tutkimustapa sekä lopputulos. Seuraavana tulee ensimmäinen teorialuku, missä tuodaan esille talousosaamista ja mitä eri tekijöitä se pitää sisällään. Tämän jälkeen seuraa toinen teorialuku, jossa avataan kulutuskäyttäytymistä ja miten erilaiset tunteet vaikuttavat päätöksiin kulutuksessa.

Neljäntenä seuraa toimeksiantajasäätön toiminnan esittely ja miten heidän toimintaansa on tarkoitus tällä tutkimuksellaan edistää. Esittelyn jälkeen neljännessä luvussa on myös haastattelun ja kyselyn tulokset sekä niistä syntyneet havainnot. Kyselyyn on tavoitteena saada laaja otanta vastauksia ja haastattelun osalta on pienempi ryhmä nuoria mukana, jossa tavoitteena saada näkemys suoraan nuorilta koskien aiheitamme. Viidennessä luvussa kerrotaan oppaasta ja kuudennessa esitellään tutkimuksessa syntyneet johtopäätökset ja mahdolliset jatkokehitystarpeet.

2 Talousosaamisen

Talousosaaminen on pähkinänkuoressaan yksilön kyky hallita omia varojaan opittujen tietojen pohjalta ja myös kuinka tehokasta tietojen hyödyntäminen omassa taloudessa on. Ihminen oppii talouteen liittyviä taitoja mahdollisesti jo lapsuuden kodissa omilta vanhemmiltaan. Lapsuuden lisäksi taitoja opitaan usein myös myöhemmässä vaiheessa kuten opiskelujen kautta tai työelämän parissa. Osaamisen taitoa mitataan sillä, miten näitä opittuja taitoja osataan hyödyntää, kun kyse on yksityishenkilön taloudesta. Hyvät talousosaamisen taidot omaava ihminen tekee luontevasti päätöksiä omaa talouttaan koskien, niin lyhyellä kuin pitkällä aikavälillä ja hän myös itse tunnetasolla luottaa omaan osaamiseensa. (Hallipelto 2020, 50.)

Oikeusministeriön keväällä 2023 teettämässä tutkimuksessa tuloksista on voitu päätellä, että suomalaisten taidoissa talouden suhteen on yhä kehittämisen varaa, vaikka ne yleisesti ovatkin hyvällä tasolla. Eroja osaamisessa oli miesten ja naisten välillä ja voitiin todeta, että miesten vahvuutena on tietämys taloudesta, kun taas naisilla käyttäytyminen ja asenteet talouden suhteen olivat paremmalla tasolla. (Digiconsumers 2023.)

Tuloksiin vaikutti selkeästi se, että minkä ikäinen sekä millainen koulutustaso vastaajalla on. Ei ole yllättävää, että juuri nuorilla oli yleisesti ottaen heikompi taloudellinen osaaminen niin tietämyksen, asenteiden kuin käytöksen osalta. Onkin siis tärkeää, että nimenomaan nuorien talousosaamista ja sen opetusta kehitetään ja siihen lisätään panosta. (Digiconsumers 2023.)

Jokaisen nuoren elämän yksi isoimmista muutoksista on muuttaa omilleen ensimmäiseen kotiin missä ensimmäistä kertaa omia taloudenhallinnan taitojen tasoa mitataan. On hyvin tärkeää, että tähän elämänvaiheeseen löytyy tarvittavat taidot sekä varallisuutta. Nuorilla yleensä on hallitsemattomampaa taloudenhallintaa ja riskejä löytyy enemmän, kun jäädään omien tulojen varaan eikä enää esimerkiksi omien vanhempien taloudellinen taso ja sen tarjoama tuki olekaan mahdollista. Voi muodostua haastavaksi pysyä budjetissa, kun opetellaan kuluttamaan omien varojen rajoissa ja usein nuoret hakevatkin

neuvoja ja tukea ystäviltä, vanhemmilta taikka verkosta. On siis iso merkitys sillä, mitä nuori on oppinut taloudenhallinnasta ennen omilleen siirtymistä ja millainen tukiverkosto taustalta löytyy (Hallipelto 2021, 361-362.)

2.1 Oman talouden tasapainottaminen

Suurin osa ihmisistä on jossain vaiheessa elämäänsä joutunut tilanteeseen missä oma talous ei ole ollut täysin tasapainossa. On eletty niin sanotusti yli varojen. Tällä viitataan tilanteeseen, jossa hetkellisesti ihmisen tulot eivät riitä kattamaan menoja totutulla tavalla. Tällaisen tilanteen tullessa eteen, on syytä pyrkiä tutkimaan omat menot sekä tulot, ja niiden myötä tekemään korjaavia toimia menojen kattamiseksi. (Summarum n.d.)

Taloudellinen tasapaino on yksi isoimmista elämänlaatuun ja hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. Tasapaino ei tarkoita pelkästään tulojen ja menojen seuraamista, vaan tämä pitää myös sisällään esimerkiksi velkojen hallintaa, järkevää rahankäyttöä sekä tulevaisuuden suunnittelua. Nuoresta alkaen usein painotetaan varautumista tulevaisuuteen sekä yllättävien menojen varalle. Rahan käyttöön liittyy vapautta sekä vastuuta. Huolimaton rahankäyttö johtaa usein yksinkertaisesti rahojen loppumiseen. Tätä myöten aiheuttaa raha-asioiden stressaamista. (Financer 2024.)

2.1.1 Tulot ja menot

Talouden suunnittelun voi aloittaa tulojen selvittämisellä, eli paljonko saat kuukaudeksi käytettäväksi rahaa. Tulot muodostuvat jokaisella eri tavalla. Esimerkiksi tuloja voi muodostua palkkatuloista, eläkkeestä, tuista tai etuuksista. On myös mahdollista, että kuukausittain saatava tulo vaihtelee. Tähän vaikuttaa erilaisista töistä maksettavat lisät, ylityöt, epäsäännölliset työajat tai vuokratyöntekijänä toimiminen. Bruttotuloilla tarkoitetaan tuloja ennen veroja ja muita vähennyksiä. Nettotulo on osuus tuloista, joka maksetaan

pääasiassa kahden viikon välein tai kerran kuukaudessa. Taloutta on hyvä lähteä suunnittelemaan aina nettotulojen mukaan. (Oikeus.fi 2020.)

Monilla voi olla tilanne, jossa nykyisestä työstä saatava ansio ei riitä kattamaan kuin pakolliset menot tai riittää juuri ja juuri, muttei jää esimerkiksi rahaa säästöön. Toinen tilanne on taas se, että joku haluaisi mahdollisesti lisäansioita oman päätyönsä lisäksi. Tällöin voi lähteä miettimään onko sinulla mahdollisesti joitakin taitoja mistä voisit saada rahanarvoista korvausta, jollei vaihtoehtona ole esimerkiksi uuden työpaikan etsiminen tai vastaavasti kouluttautuminen. Sivutoimisella yrittämiselläkin on mahdollista kasvattaa omia tulojaan. (Sammalisto ja Asunmaa 79-85, 2021.)

Yleisesti talouteen liittyvistä aiheista menojen ja tulojen suhteuttaminen on erittäin tärkeää. Menot jaetaan kiinteisiin sekä muuttuviin. Kiinteät menot ovat samansuuruisia kuukausittain. Kiinteitä menoja ovat esimerkiksi vuokra-, puhelinliittymämaksut sekä lainojen lyhennykset. Muuttuvat menot vaihtelevat puolestaan taas kuukausittain. Muuttuvia menoja ovat esimerkiksi ruoka, vaatehankinnat, tai kampaajalla käynti. Eri kulutusten seuraaminen auttaa huomaamaan, mihin oikeasti rahaa kuluu ja missä tilanteissa voisi tehdä taloudellisesti parempia valintoja. (Oikeus.fi 2020.)

Kiinteät kulut ovat välttämättömiä kuluja, parhain tilanne olisi, jos kiinteät kulut olisivat alle 55 prosenttia nettotuloista kuukaudessa. Pakollisten kulujen jälkeen käteen jäävien rahojen osalta on hyvä miettiä, miten ne kuluttavat. Haluaako siirtää osan rahoista suoraan palkan tullessa säästötilille vai sijoituksiin. Vai käyttääkö pakollisten kulujen jälkeen rahaa esimerkiksi ei pakollisiin kuluihin. Ideaali tilanne olisi, jos vielä kuukauden lopussa tilille jäisi ylimääräistä rahaa käytettäväksi tai siirrettäväksi säästöön. (Sammalisto ja Asunmaa 24-26, 2021.)

2.1.2 Tuet

Nuorten eri etuuksien käyttö vaihtelee elämäntilanteiden mukaan. Erilaiset ja nopeasti vaihtuvat elämäntilanteet kuuluvat nuorten elämään. Ensimmäiset isot elämänmuutokset tapahtuvat nuoruusaikana. Tällaisia asioita ovat opiskelun

aloittaminen, kotoa pois muuttaminen sekä työuran aloittaminen. Kaikilla nämä isot elämänmuutokset eivät mene aina ihan ilman mutkia ja saattaa syntyä tarve rahalliselle tuelle. Tilanne voi olla muun muassa se, että ei saa mahdollisesti opiskelupaikkaa, ensimmäiset kesätyöt jäävät saamatta tai erilaiset sairaudet voivat estää työskentelyn. Toisilla myös oman elämän suunnan ja alan löytäminen saattaa viedä aikaa. Tällaisissa vaihtuvissa tilanteissa nuoret hyödyntävät useita erilaisia sosiaaliturvaetuuksia, jotka turvaavat toimeentuloa. (Kela 2017.)

Nuorille on tarjolla monia erilaisia tukia eri elämänvaiheisiin. Tukien määrä vaihtelee sen mukaan, että millaisia tukia nuori tarvitsee. Ikä ja asumismuoto määrittelee sen, millaisiin tukiin nuorella on oikeus. Opintotuki on nuorten yleisimmin käyttämä etuus. Muita etuuksia nuorille on esimerkiksi asumistuki, oppimateriaalilisä sekä opintolaina. Kela maksaa suurimman osan etuuksista. Kelan sivuilta löytyy selkeästi kerrottuna, millaisiin tukiin nuoret on oikeutettu ja mitkä seikat vaikuttavat tuen saantiin tai sen määrään. (Kela, 2024.)

2.1.3 Verotus

Kun rakennetaan menoja ja tuloja, on hyvä huomioida palkkatuloja koskeva verotus. Henkilöverotuksessa on olemassa kaksi tulolajia, ansio- ja pääomatulo. Nuorille oleellisempaa on ansiotulojen verotus, sillä se koskee palkkatuloja työstä. Pääomatuloja voivat olla esimerkiksi sijoitusten ja myyntituotot vaikkapa asunnon myynnin yhteydessä. Eli käytettävät varat saadaan selville, kun tuloista vähennetään verotukseen päätyvä osa. (Sammalisto ja Asunmaa 2021, 74.)

Opinnäytetyön aikana toteutetun kyselyn aikana huomattiin, että verokortin laatiminen on monelle vierasta ja siihen kaivattaisiin lisää opetusta. Kun henkilö ei osaa huomioida mahdollisia vähennyksiä omassa verotuksessaan, menetetään rahaa. On siis tärkeää, että vähennykset ovat tiedossa ja ne osataan omaan verokorttiin huomioida. Erilaisia vähennyksiä henkilöverotuksessa ovat muun muassa matkakulut, kotitalousvähennys,

työhuonevähennys, joka koskee etätöitä tekeviä, jäsenmaksut ja mahdolliset myyntitappiot. Jokaisessa vähennyksessä on ehtoja, mutta näihin löytyy hyvät ohjeet verohallinnon sivuilta. (Sammalisto ja Asunmaa 2021, 74-75.)

Verokortti koskee aina yhden vuoden tuloja. Kannattaa seurata oman tulorajan ja tulojen välistä kehittymistä ja tilata uusi verokortti, mikäli tuloissa tai vähennyksissä on merkittäviä muutoksia ja olemassa oleva verokortti ei enää palvele. Tällöin vältetään lisäprosentilta, joka peritään tuloista, jos tuloraja ylittyy. Tämä usein on huomattavasti korkeampi kuin perusveroprosentti ja tällöin näkyy merkittävästi käytettävissä varoissa. (Sammalisto ja Asunmaa 2021, 75.)

Veroprosentin kanssa kannattaa olla tarkka, mutta jos haluaa joka kuukausi saada käteen jääviä tuloja mahdollisimman paljon niin ei kannata veroprosenttia kuitenkaan määrittää liian korkeaksi. Liian korkean veroprosentin seurauksena on veronpalautusta seuraavana vuonna verovuoden päättymisestä. On makuasia, että haluaako joka kuukausi mahdollisimman paljon käteen vai nauttiiko mieluummin veropalautuksista. Veronmaksajien keskusliitosta jäsenten on mahdollista saada maksutonta veroneuvontaa ja tukea, mikäli omasta verotuksesta herää kysymyksiä. (Sammalisto ja Asunmaa 2021, 75-76, 78.)

2.2 Velkaantuminen

Viime vuosikymmenen aikana on ollut havaittavissa, että yksityistaloudet velkaantuvat kasvavissa määrin. Velkakehityksestä voidaan havaita, että iso kasvu on tapahtunut opintolainojen nostamisessa, mikä on osittain heijastusta tukimuutoksista, joita opiskelijoiden kohdalla on tehty. Tämän lisäksi toinen havainto on kulutusluottojen määrän nouseminen, joita tarjotaan yksityistalouksille monen erilaisen tahon toimesta. (Majamaa & Rantala 2020.)

Koska nykyään on mahdollista hyvin helposti kulutusluoton muodossa hankkia omaan käyttöön esimerkiksi puhelimia, televisioita, autoja ja muita vastaavia hyödykkeitä, on ongelmaksi muodostunut näiden liiallinen kertyminen henkilön tuloihin nähden. Useamman kulutusluoton aiheuttaman kierteen lopputuloksena on ylivelkaantuminen. Ymmärryksen puute ja heikot taidot talousosaamisen

parissa saa ihmisen helpommin kompastumaan kulutusluottojen maailmaan. (Majamaa & Rantala 2020.)

Koska velkaantuminen on nykyään helpompaa kuin ennen, on nuorille sen seurauksena syntynyt taloushuolia velkaantumisen suhteen. Usein ongelmien taustalta löytyy omien varojen yli eläminen, nuorelle kertyy laskuja, joiden eräpäivät ylittyvät ja tätä tilannetta koetetaan paikata helpoilla pikavipeillä, joita monet tahot myöntävät. Yli omien varojen eläminen johtaa helposti luottotietojen menetykseen. Taustalla on usein puutteellinen talousosaaminen ja yllättyminen siitä, miten paljon esimerkiksi vuokra ja perusasumiseen liittyvät kustannukset vievät. Nuorta ei kuitenkaan tule tuomita, sillä kyse on inhimillisyydestä, kun kyseessä on nuori, jolta puuttuu osaaminen ja tietämys. Onkin siis tärkeää auttaa ja neuvoa, eikä lähteä syyllistämään. (Moksu 2022.)

2.3 Budjetointi

Suurin osa nuorista ei suunnittele omaa rahankäyttöään esimerkiksi budjettien muodossa. Useampi nuori kuitenkin olisi kiinnostunut kehittämään taloudellisia taitojaan, mutta usein aiheeseen liittyy jännitystä ja mahdollisesti huonommuuden tunnetta, kun omia valmiuksia ei nähdä riittävinä. Onkin tärkeää muistuttaa nuoria, että talouteen liittyvät taidot kuuluvat jokaiselle ja niitä voi aina kehittää lähtötilanteesta riippumatta, jokaisella on mahdollisuus kehittyä hyväksi. (Pihlajamäki 2020.)

On tärkeää muistaa, ettei omaa taloutta tule verrata muiden talouteen, sillä jokaisella on oma tapansa toimia ja oma talous rakennetaan henkilökohtaisten tarpeiden kautta. On tärkeää, että nuori uskaltaa kehittää omia taitojaan, sillä hyvät taidot jokaisella talouden osa-alueella ovat tärkeitä ja tukevat hyvinvointia pitkällä aikavälillä kuin myös unelmia. (Pihlajamäki 2020.)

Voi tuntua vaikealta ajatukselta alkaa seuraamaan omia tulojaan ja menojaan, mutta kyse ei ole monimutkaisesta asiasta. Apuna voi käyttää netin tarjoamia valmiita pohjia, tai ihan perinteistä kynää ja paperia. Kun oppii jo nuorena seuraamaan omaa kulutustaan, niin on helppoa seurata omaa talouttaan

tulevaisuudessakin. Kun asiat kirjaa ylös, on helpompi hahmottaa kokonaisuus. Mikäli menot ylittävät tulot, on tarpeellista tarkastella omia menojaan ja miten niitä saisi pienennettyä. On hyvä esimerkiksi esittää itselleen kysymyksiä kuten: Onko tämä hankkimani asia todella tarpeellinen? Voisinko hankkia rahat hankintaan osissa säästämällä? Tällainen ajattelu haastaa sinua säästämään ja opettaa myös itsekuria talousasioissa. (Martikainen 2015.)

Budjetoinnissa tuloihin kuuluu palkka, mahdolliset tuet, vanhempien kuukausirahat ja eläke. Useimmiten 15–18-vuotiaiden tulot koostuvat tuista ja mahdollisista kesätöistä tai opiskelujen ohella olleet osa-aikaiset työt. Tulojen jälkeen lähdetään rakentamaan menoja, jotka tulevat asumisesta kuten vuokra ja sähkö. Lisäksi on otettava huomioon muut pakolliset menot, jotka muodostuvat yksilöllisesti jokaiselle henkilölle riippuen omista mieltymyksistään. Muita pakollisia on ruoka, johon kuluva summa vaihtelee laajasti, toiset käyttävät julkista liikennettä tai henkilöauto, jotka vievät oman osansa kustannuksia. (Martat.fi n.d.)

Kun on muodostettu pakollisten menojen osuus, joka vähennetään tuloista, niin jäljelle jäävä summa on ylimääräistä rahaa, jonka kohdalla onkin hyvä miettiä miten sen käyttää mahdollisimman järkevästi huomioiden omaa tulevaisuuttaan. Järkeviä valintoja voi olla esimerkiksi säästää tietty osa ja tietty osa taas käyttää omaan vapaa-aikaan kuten harrastuksiin tai ajanviettoon ystävien kanssa. Kun budjetti on laadittu, niin on helppo myös havaita, mikäli omissa menoissa on jotain mistä voisi mahdollisesti tinkiä. (Martat.fi n.d.)

2.3.1 Tukea budjettiin

Kun on saatu kasaan tulot ja menot on hyvä hyödyntää olemassa olevia tai itse laadittuja työkalua apuna budjetoinnissa. Toisille riittää oma kirjanpito paperilla tai vaihtoehtoisesti esimerkiksi excel. Netissä on olemassa monia erilaisia valmiita pohjia käytettäväksi, joita kannattaa hyödyntää tarvittaessa tukena omassa taloudessaan. Erilaisia työkaluja on helposti löydettävissä google haun

kautta ihan taloudenhallintatyökaluja hakemalla. Jotkut verkkopankit myös tarjoavat valmiiksi talouden seurantaan käytettävää työkalua.

Myös erilaisia vinkkejä on saatavilla niin vasta aloittelijoille kuin miten parantua budjetoijana. Esimerkiksi apua budjetoinnin kanssa tarvitseville löytyy verkkosivusto, joka on nimeltään Kukkaron rouva, joka jakaa vinkkejä taloudenhallintaan sekä sivustolta löytyy myös budjetointiopas.

(Kukkaronrouva.fi n.d.)

Sähköpostitiedustelun kautta, joka esitettiin Paimion kaupungille, nousi esille myös, että kaupungeilla on olemassa pajatoimintaa nuorille tueksi. Samassa tiedustelussa selvisi, että myös Turkuun voidaan ohjata eteenpäin ja Varhasta myös todennäköisesti saa tarvittaessa tukea.

2.3.2 Työkalut budjetointiin

Martat.fi sivuilta löytyy Marttojen oma laatima budjettilomake, joka on excel taulukkona. Sivuilta löytyy myös kattavat ohjeet taulukon täyttöön ja miten omaa budjettia kannattaa rakentaa ja miten voi olla erikseen myös esimerkiksi lomabudjetti. Sivulla on myös huomioituna mitä voi tehdä, jos kulut ylittää menot ja syntyy tarve pienentää omia menojaan. Marttojen sivuilla tarjotaan myös muita budjetointi työkaluja, jos excel ei tunnu omalta. Penno.fi tarjoaa työkirjan, minkä voi ladata takuusäätiön nettisivuilta tai voit tilata sen kotiisi.

(Martat.fi.) Takuusäätiön sivuilta löytyy oma budjettilaskuri avuksi taloudenhallintaan ja myös heidän sivuillaan on hyvä ohjeistus ja vinkkejä.

(Takuusaatio.fi.)

Budjetointi excelissä (Kuva 1) on jaettu jokainen kuukausi erikseen mihin pääsee täyttämään kuukauden kulut ja menot. Nähtävissä on koko kuukauden tulot sekä menot. Kaikki kuukaudet on myös eritelty erikseen, joten pystyy tarkastelemaan kuukausi kerrallaan. Excelissä myös nähtävissä yhteenveto osio, josta pystyy näkemään yhteenvedon koko vuodesta. Missä on eroteltu eri menolajit.

BUDJETTI

Nettotulot	Tammikuu	Helmikuu	Maaliskuu	Huhtikuu	Toukokuu	Kesäkuu	Heinäkuu	Elokuu	Syyskuu	Lokakuu	Marraskuu	Joulukuu	Yhteensä
Palkka- ja yrittäjätulot													0,00
Eläkkeet													0,00
Asumistuki													0,00
Elatusapu/elatustuki													0,00
Lapsilisät													0,00
Opintotuki													0,00
Sairauspäiväraha													0,00
Toimeentulotuki													0,00
Työttömyyskorvaus													0,00
Äitiys- tai vanhempainraha													0,00
Muut tulot/tuet													0,00
Tulot yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kulutusmenot													
Ruoka ja juoma kotona													0,00
Ruoka ja juoma ulkona													0,00
Asuminen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
vuokra/vastike													0,00
lämmitys													0,00
vesi													0,00
muu													0,00
Vaatteet													0,00
Terveys													0,00
Liikenne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
auto													0,00
bussi- ja junaliput													0,00
muu matkustus													0,00
Puhelin, internet, maksu TV ym													0,00
Piivähäily													0,00
Vakuutukset													0,00
Kodin hankinnat													0,00
Virkistys, vapaa-aika													0,00
Oma säästökohde													0,00
Lainanhoito													0,00
Muut menot													0,00
													0,00
													0,00
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Tulos													
	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Kuva 1. Budjetointi excel. (Martat.fi.)

2.4 Säästäminen

Säästäminen ja sijoittaminen kulkevat käsi kädessä mikä on erittäin monelle tuttu lausahdus, eikä suotta. Nämä kaksi tukevat toisiaan, monen ensi askeleet säästämiseen tapahtuvatkin säästötilin perustamisella. Vain muutama sivuun laitettu kymppi kuukausittain, luo pitkällä aika välillä jo hyvin kertyneen säästön. Tämä sopii pienten ja tavoitteellisten säästöjen kerryttämiseen. Esimerkiksi säästäminen lomamatkaa varten. (Saldobank 2023.)

Usein saatetaan ajatella, ettei säästäminen kannata, jollei ole mahdollisuutta laittaa sivuun isompia summia. Asiaa kannattakin lähestyä pitkäjänteisesti katsoen, kymppi kuukaudessa tuo yli sata euroa vuodessa. Mitä kauemmin pitää kiinni, vaikka pitkäaikaistalletuksesta, sitä enemmän ehtii varoja kerryttämään omia tulevaisuuden haaveitaan varten taikka pahan päivän varalle. Säästämisen mahdollisuudet selviävät budjetoinnin kautta, kun on

selvitetty tulojen ja menojen jälkeen jäävä ylimääräinen raha, jonka osalta voidaan tehdä säästösuunnitelma. (Kalajokiseutu n.d.)

2.4.1 Säästämisen aloittaminen

Alkuun pääsee erittäin helposti pienin askelin. Ensimmäinen askel ja yleensä myös isoin on päätös siitä, että aloittaa säästämisen. Ajatus päätöksen tekemisestä syntyy usein, kun huomaa, että kuukausi toisensa perään elää kädestä suuhun ja haluaa asiaan muutoksen. Toinen päätöksen aiheuttava tekijä voi olla se, että kohdalle osuu yllättävä meno, johon ei ole varaa ja sitä myötä haluaa tulevaisuudessa varautua paremmin. (Nordea n.d.)

Mistä sitten aloittaa, jos esimerkiksi haluaa aloittaa kulujen karsimisesta, kannattaa miettiä, kuluuko rahaa johonkin enemmän tai vähemmän tarpeettomiin asioihin. Hyvä on myös pohtia kuluja karsiessa, että paljonko säästöön haluttaisiin saada kuukausittain. Säästettävä summa saattaa tietenkin vaihdella kuukausittain riippuen menoista sekä tuloista. On yleensä helpompi suunnitella esimerkiksi budjettia, kun on siirtänyt palkasta tietyn summan säästötilille. Samalla pystyy arvioimaan, onko mahdollisuutta säästää vielä tavoiteltua summaa enemmän. Kun säästäminen on suunniteltu hyvin ja siitä syntyy tapa, niin usein säästämisestä muodostuu osa arkea. (Nordea n.d.)

2.4.2 Sijoittaminen

Moni pitää sijoittamista kaukaisena ajatuksena, sillä luulee siihen tarvittavan suuria rahasummia tai se on vain varakkaita varten. Tämä ei kuitenkaan ole totta, sillä todellisuudessa sijoittaminen on kaikkien saatavilla pienilläkin summilla. Oli summa mikä tahansa, tavoitteelliseen säästämiseen kuuluu: mitä enemmän haluat säästöillesi tuottoa, sitä enemmän sinun täytyy olla valmis sietämään riskejä. Jos säästäminen on maltillista, riskit ovat pienemmät, mutta myös tuotot ovat pitkällä aikavälillä pieniä. Riskinotto voi tuoda tullessaan paremmat tuotot. (Nordea n.d.)

Sijoittamiseen yleensä siirrytään, kun halutaan tavoitella isompaa tuottoa. Sitoutuminen on tärkeää sijoittamisen aloittamisessa, sillä se on pitkän aikavälin tuotosta. Erilaisia sijoitusmuotoja ovat esimerkiksi: asuntosijoittaminen, osakesijoittaminen tai rahoitussijoittaminen. Aina on järkevää säästää tai sijoittajaa pienikin summa, sillä siten pystytään turvaamaan tulevaisuus esimerkiksi yllättäviltä menoilta. (Saldobank 2023.)

3 Nuorten kuluttaminen

Kulutustottumuksien muodostuminen alkaa jo ennen peruskoulua, kun lapsi omien vanhempiensa opastuksella tekee pieniä ostoksia kaupassa kuten makeisten tai leluja. Mahdollisesti näihin elämän pieniin hankintoihin on kerätty varoja kotitöillä tai muulla vastaavalla. Erilaisten asioiden hankkiminen pelaa roolia kavereiden hankkimisessa ja luo porukkaan kuuluvuuden tunnetta. Nykyään yhteiskunta on suuresti kulutuspainotteinen ja media, kaverit sekä erilaiset mainokset tuputtavat erilaisia virikkeitä nuorille ja sitä myötä taloudenhallinta on entistä haasteellisempaa. (Martikainen 2015, 81.)

Jo kymmenen vuoden ikäisenä lapsi on oppinut ison osan omista kulutustottumuksistaan. Kuluttaminen ja tavaroiden hankinta ottaa ison roolin varhaisnuoruudessa ja niin sanottua Y-sukupolvea pidetäänkin hyvin materialistisina ja brändiuskollisina ihmisinä ja usein omat mielipiteet muotoutuvat kavereiden suosituksiin. Asioita hankkimalla nuoren on mahdollista tuoda esille omaa identiteettiä ja tyyliä elää ja näin löytää paikkansa yhteiskunnasta. (Martikainen 2015, 82.)

Kuluttamisen takana on myös sosiaalisen hyväksynnän hakeminen, kun pukeudutaan muodin mukaan, niin samalla saadaan yhteenkuuluvuuden tunnetta muiden nuorten kanssa, jotka käyttävät esimerkiksi samoja vaatteita tai muita hyödykkeitä. On havaittu, että nuoret omaksuvat uudet trendit markkinoilta muuta väestöä nopeammin. (Martikainen 2015, 82.)

Nuoren kuluttamisen takana on nautinnon tunteen hakeminen, joka seuraa, kun nuori saa hankittua haluamansa tuotteen ja tarve tulee täytetyksi. Nuoret kokevat kaupoissa kiertelyn mukavana ja tämä pätee niin tyttöihin kuin poikiin. Nuorten kulutustottumuksien vuoksi myös heidät nähdään mielenkiintoisena kohderyhmänä mainostamisen kannalta, ja erilaisia mainoksia tuleeekin vastaa joka puolelta erityisesti sosiaalisessa mediassa. Nuoren oma ympäristö luo jatkuvasti uusia ostotarpeita median ja kavereiden kautta. (Martikainen 2015, 82.)

3.1 Talouskasvatus

Taloudellisia taitoja on järkevää opettaa lapselle kuin myös nuorille osana muuta normaalia arkea. Perinteinen kuukausi- tai viikkoraha on konkreettinen tapa opettaa rahan arvoa ja sen kuluttamisen seurauksia ja useimmiten käteinen on tehokkaampi työkalu, sillä näin raha on fyysisesti nähtävissä. Yksi tärkein tekijä kulutuksen hallitsemisessa on tahdonvoima ja sen kehittäminen kuin myös erinäisten houkutusten tietoinen välttäminen. Tahdonvoimaa voi esimerkiksi kehittää suunnittelemalla jo etukäteen, että menee vain katsomaan vaatteita kauppaan yhdessä nuoren kanssa, mutta jo etukäteen päättää olla ostamatta mitään. Kun tämän jo etukäteen kertoo nuorelle, ei pettymyksestä synny yhtä voimakasta reaktiota. (Nordlund 2018, 42–43.)

Voi tuntua julmalta viedä nuori ehdoin tahdoin suoraan houkutusten äärelle, mutta näistä tilanteista oppiminen on positiivinen. Aina ei ole tarpeellista ostaa jotain ja samalla nuoren tahdonvoima kehittyy lihaksen tavoin. Tämä on yksi keino parantaa taloudenhallinnan suunnittelua, ja seurauksena on vähentyneet turhat ostokset, jotka ovat perustuneet voimakkaaseen haluamiseen eikä tarpeeseen. (Nordlund 2018, 42-43.)

3.1.1 Taustat

Usein tapa hoitaa omaa talouttaan periytyy vanhemmilta ja samalla myös se, että uskaltaako raha-asioista puhua ja millaisia tunteita aiheesta herää. Toiset ovat hyvin avoimia siitä, millaisia ansioita saa, tai paljonko oma asunto maksaa, kun taas toisille kaikki rahaan liittyvä keskustelu on muodostunut tabuksi. On tärkeää, että jo kotona rahan arvo opetetaan siitä huolimatta, paljonko sitä on. Vaikka saattaa olla houkuttelevaa kustantaa lapsen haaveita, mikäli siihen on varaa, voi liiallisuuksiin mennessään tuo tapa heijastua negatiivisesti lapsen tulevaisuuteen, kun on aika alkaa rakentamaan omaa taloutta ja kerätä varoja itse. Huolimattomuus ja kyky suunnitella omaa talouttaan usein periytyy kasvatuksen mukana. (Nordlund 2018, 18–19.)

Perheissä on kannattavaa puhua positiivisesti taloudesta ja sen suunnittelemisesta. Riippuen lapsen iästä, voi asteittain tuoda oppeja nuoren elämään, jotka kantavat nuorta pitkälle, kun aika on itsenäistyä. LähiTapiolan ja Marttojen tutkimuksessa on todettu, että iso osa taloudenhallinnan taitojen oppimisen lähteenä on ollut mahdolliset työt, joita nuorella on ollut joko kesällä tai opintojen ohessa. Töiden myötä on opittu säästämään ja suunnittelemaan haluttuja hankintoja varten. Toisena tärkeänä on mainittu kotoa opitut mallit, joihin kuuluu esimerkiksi mahdolliset kotityöt ja niistä saadut palkkiot. (Ahtokivi 2016.)

3.1.2 Rahan merkitys

Nuori oppii myös kotoa rahan merkityksen ja miten siitä uskaltaa puhua. Monelle herää ristiriitaisia tunteita siitä, että voiko tai haluaako rahasta puhua ja miten asiaa on sopivaa tuoda esille. Onkin tärkeää oppia puhumaan avoimesti rahasta, ettei myöhemmin aiheen ympärille synny epämukavia tunteita. Myös mielenterveyden kannalta on tärkeää, että rahan merkityksestä ja omasta taloudellisesta asemasta uskaltaa puhua, jolloin myös ongelmat on helpompi tuoda esille ja niiden käsittely on mahdollista. (Lassander 2020, 18.)

Jos lapsuudessa nuori on joutunut piilotelemaan hankintoja toiselta vanhemmalta mahdollisen konfliktin välttämiseksi niin tämä tapa voi heijastua myös aikuisuuteen. Jos lapsuudenkodissa on ollut esimerkiksi hallitsematonta rahankäyttöä tai palkittu vain hyvistä suorituksista, voi rahan merkitys sitoutua näihin tunteisiin ja rahan käyttö tai sen ansaitseminen luo ahdistusta. (Lassander 2020, 18-19.)

3.2 Tarpeen ja halun erottaminen

Rahaan ja taloudenhallintaan liittyy erilaisia tunnekokemuksia. Monella ihmisellä on vaikea erottaa tarpeita ja haluja toisistaan. Tarve ja halu eivät tarkoita aina halvinta ja pelkistetyintä mahdollista vaihtoehtoa. Tarve tarkoittaa välttämätöntä

asiaa, jota ilman ihminen ei voi elää, kuten esimerkiksi ruokaa, puhdasta vettä tai omaa asuntoa. Halu puolestaan on jotain, mitä haluat, mutta mahdollisuuksien mukaan voit olla ilmankin, esimerkiksi kosmetiikkaa tai vaatteita. Haluamme monesti hankkia itsellemme erilaisia kokemuksia ja tavaroita. On kyseessä esimerkiksi lomamatka tai uudet kengät. Jos halutaan jakaa tarpeita eri kategorioihin, on tärkeä hahmottaa niiden keskinäiset suhteet. (Lassander 2020, 99.)

Kaikilla ei välttämättä ole tilannetta missä olisi mahdollisuus täyttää edes kaikki perustarpeet. Kun perustarpeet on täyttyneet, usein halutaan käyttää jäljelle jäävät rahat erilaisiin hankintoihin. Nämä hankinnat saattavat olla lyhytaikaisia tarpeita tai haluja, kuten uusia vaatteita tai kosmetiikkaa. Kuitenkin usein huomataan, että ostoksista syntyy vain uusia tarpeita ja haluja. Korkeamman tason tarpeiden, kuten oman asunnon, hankkiminen vaatii yleensä pitkää harkintaa, ja ajatus siitä saattaa pyöriä mielessä vuosia. (Lassander 2020, 99-101.)

Filosofi John Armstrongin tarvejaottelu (Taulukko 1) pohjalta voidaan päätellä, kuinka ihmisen tarpeet ja halut sekä niiden tyydyttäminen vaikuttavat myös kulutuskäyttäytymiseen. Alimman tason tarpeet kattavat kaikkein tärkeimmät ihmisen biologisen selviytymisen kannalta, kuten ruoan, veden ja asunnon. Ihmisen täytettyä alimman tason tarpeet, usein siirrytään keskitason tarpeisiin. Keskitason tarpeiden heijastuvat helposti somen sekä lähipiirin vaikutteiden kautta omiin ostopäätöksiin. (Lassander 2020, 100.)

Monesti muiden ostosten pohjalta voi syntyä itselle ostotarpeita. Tällöin on tärkeä oppia tunnistamaan, milloin ostos on oikeasti tarpeellinen ja milloin vain haluttu ostos. Heräteostokset ovat huonoksi oman rahankäytön kannalta ja saattavat mahdollisesti harmittaa ostosten jälkeen. Jokainen ihminen on kuluttaja ostaessaan tavaroita ja palveluja tarpeiden ja halujen tyydyttämiseksi. Arvot ja asenteet vaikuttavat meidän jokaisen kulutuksen taustalla. Korkeimman tason tarpeita lähdetään ostamaan usein pitkän harkinnan seurauksena. Näitä ei tehdä vain hetken mielihohteesta. (Lassander 2020, 100.)

Taulukko 1. Tarpeiden tasot (Lassander 2020, 100.)

Alemman tason tarpeet	Keskitason tarpeet	Korkeamman tason tarpeet
Perustarpeet selviytymiseen	Vertailevan sosiaalisen elämän tarpeet	Sisäisen motivaation tarpeen
Terveellinen ruoka, turvallinen asunto, työ, joka mahdollistaa toimeentulon	Asioita, joita tarvitset saadaksesi arvostusta yhteisössä	Asiat, joita tarvitset elääksesi merkityksellistä elämää ja toteuttaaksesi itseäsi

3.3 Tunteet ja ajatukset kulutuksessa

Tutkimuksessamme halutaan nimenomaan ratkaista se, että nuorien kiinnostus taloudellisiin taitoihin saataisiin heräämään. Jotta se olisi mahdollista, on ymmärrettävä myös nuorten tunnepuolta ja sen kehitystä. Nuorella kehittyvät aivot ja niiden mukana tunnetaidot huimaa vauhtia. Nuoren tunnekäsittelytaidot eivät ole vielä aikuisen ihmisen tasolla eikä näin ollen kykene hallitsemaan tunteitaan samalla tavalla, josta voi seurauksena olla päätöksiä, jotka eivät ole järkipäisiä.

Nuoret myös saavat eri tavalla mielihyvää jännityksestä, ovat herkempiä aistimaan erilaisia tunteita sosiaalisissa tilanteissa sekä ovat alttiimpia vahingoittumaan stressistä. Jokaisella osa-alueella aivojen eri osa-alueet ikään kuin virittyvät nuorella huomattavasti voimakkaammalle kuin aikuisella. Nämä asiat ovat tärkeä ymmärtää, jotta osaa ohjata nuorta oikealla tavalla eteenpäin ja kiinnostuksen herättämistä lähestytään oikeasta näkökulmasta. (Hermansson E. & Sajaniemi N. 2018.)

Nykypäivänä nuorten kulutusta ohjaa vahvasti tunteiden lisäksi myös sosiaalinen media, joka on myös lisännyt kulutusta entisestään. Päivittäin erilaisten ärsykkeiden kautta mainostetaan erilaisia tuotteita ja palveluita. Sosiaalisen median sisältämät trendit vaikuttavat siihen mitä nuori kokee tarvitsevansa, jotta syntyisi kuuluvuuden tunnetta ja voidaan sulkea pois pelko siitä, että jäisi yksin. (Lätti 2020.)

Voidaan sanoa, että nykyään joka lähteestä tulevat trendit, brändit ja vaatimukset siitä, mitä pitää olla ollakseen hyväksyty, ovat luoneet pakottavaa tarvetta kuluttaa eri hyödykkeitä yli omien tarpeiden. Tämän välttämiseen tärkeää olisi, että nuorella olisi riittävät taidot astuessaan ensimmäiseen oman kotiin ja aloittaessaan oman talouden hallintaa. Myös riittävät taloudenhallintataidot luovat rauhaa mielelle ja näin tukevat hyvinvointia. (Lätti 2020.)

3.4 Nuorten oppiminen

Mutta mitä kautta nuoret sitten ovat kiinnostuneita oppimaan? Eniten vaikutteita nuoret ottavat omasta ympäristöstään, eli perhe ja ystävät. Usein myös vanhempien tapa suhtautua säästämiseen, velkaantumiseen ja rahasta puhumiseen vaikuttaa nuoren omaan asenteeseen. Myös ystävien jakamat neuvot koetaan hyviksi, ja verkostakin haetaan tietoa, mikäli nuori kaipaa vastausta johonkin tiettyyn ongelmaan. (Raijas 2021.)

Useimmiten vastauksia haetaan pitkäaikaisiin ratkaisuihin omassa taloudessaan. Tällaisia ratkaisuja on muun muassa ensiasunnon osto ja siihen liittyvät tekijät ja millaisia asioita olisi hyvä tietää koskien rahallista puolta. Tästä voidaan huomata, että ensiasunnon oston yhteydessä olisi tehokasta tarjota muutakin taloudellista tukea, mutta vielä tärkeämpää olisi, että tuki tavoittaisi nuoren jo, kun muutetaan ensimmäistä kertaa omilleen, joka usein on vuokra-asunto. Nuoret eivät myöskään välitä mistään paksuista oppaista, vaan yksinkertaisessa versiossa oleva tieto, mikä sisältää kaiken oleellisen, on

nuorelle kiinnostavampaa ja sellaiseen on helppo palata myös myöhemmin.
(Raijas 2021.)

4 Yritysesittely Lasten ja nuorten säätiö

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Lasten ja nuorten säätiö ja heiltä yhteistyössä kanssamme oli kaksi henkilöä. Toimeksiantajan etsintä lähti liikkeelle siitä, että kuka voisi hyötyä tutkittavasta aiheestamme ja sen tuloksista, jotta myös sivutuotoksena syntynyt opas ja video päätyisi käyttöön. Lasten ja nuorten säätiö tuntui loogiselta valinnalta, sillä heidän tulevaisuustyöpajansa hyötyy suoraan opinnäytetyömme tuotoksesta ja säätiöllä on myös resursseja jakaa opasta sekä videota niille ryhmille, joilla on mahdollisuus näistä hyötyä kuten esimerkiksi opettajat.

Lasten ja nuorten säätiö on aloittanut toimintansa vuonna 2001. Alusta alkaen on tarkoitus toimia nuorten hyväksi ja edistää heidän hyvinvointiaan. Yhteistyötä on vuosien varrella kertynyt useamman eri yrityksen, järjestöjen, kuntien ja vastaavien kanssa. Lasten ja nuorten säätiö on ollut mukana esimerkiksi Vastuullinen kesäduuni – kampanjassa.

Opinnäytetyön aikana pääsimme mukaan seuraamaan päivän ajaksi Turun Spesiaan nuorten työpajaa, jossa suoritimme myös haastattelun muutamalle nuorelle. Työpaja on osa kestävä rahasuhte – hanketta, jonka tarkoituksena on puhua rahasta ja vahvistaa tunnetaitoja liittyen rahaan. Päivän päätteeksi näimme vielä nuorten työpajan aikana tekemät videot, joiden tarkoitus on kannustaa nuoria tutustumaan omaan suhteeseen rahan kanssa. (Lasten ja nuorten säätiö n.d.)

4.1 Kysely

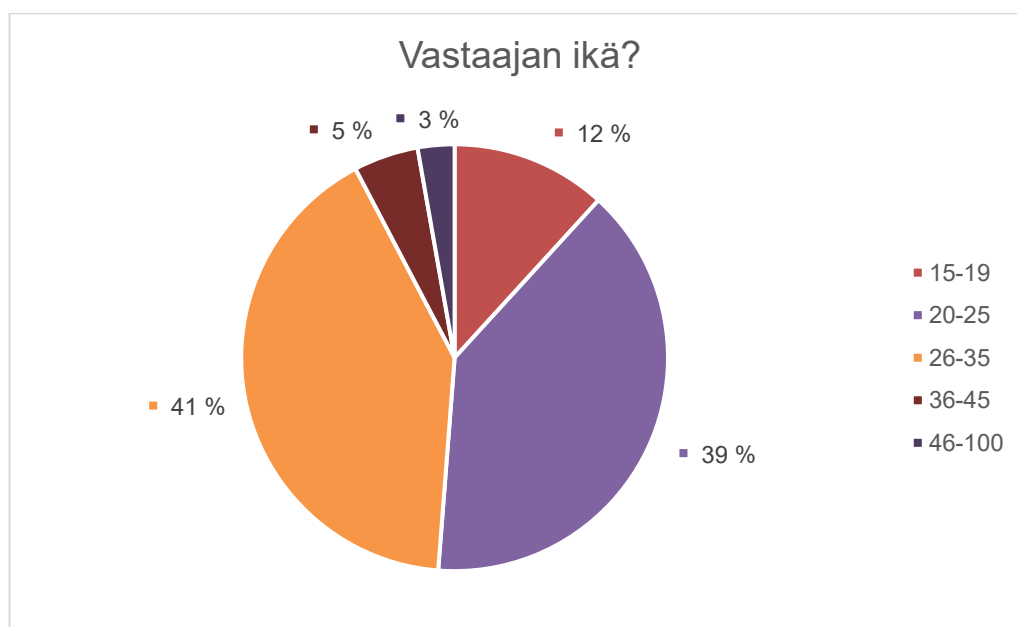
Toteutimme kyselyn (Liite 1) verkossa käyttäen Microsoft Forms -ohjelmaa. Kyselyn tavoitteena oli selvittää yleinen näkemys nuorten taloudenhallintataidoista eri ikäryhmien keskuudessa. Tätä myöten toivoimme vastauksia laajasti eri ikäryhmistä.

Kyselymme keräsi yhteensä 611 vastausta. Kyselyä levitettiin sosiaalisen median eri kanavilla, joiden kautta vastaukset kertyivät kokonaan. Kyselyn

levitykseen käytettiin Facebookia, Instagramia, sähköpostia sekä WhatsAppia. Jokainen kysymys on purettu taulukkoon. Lisäksi toteutettiin ristiintaulukointi kysymyksien 3-5 osalta, koska haluttiin selvittää, onko näkemyksissä eroja eri ikäryhmien välillä. Koska tutkimuksemme tavoitteena on selvittää 15-19-vuotiaiden kiinnostuksen herättämistä, tämän vuoksi oltiin erityisen kiinnostuneita tietämään miten he kokivat asiat kyselyssä.

4.2 Kyselyn tulokset

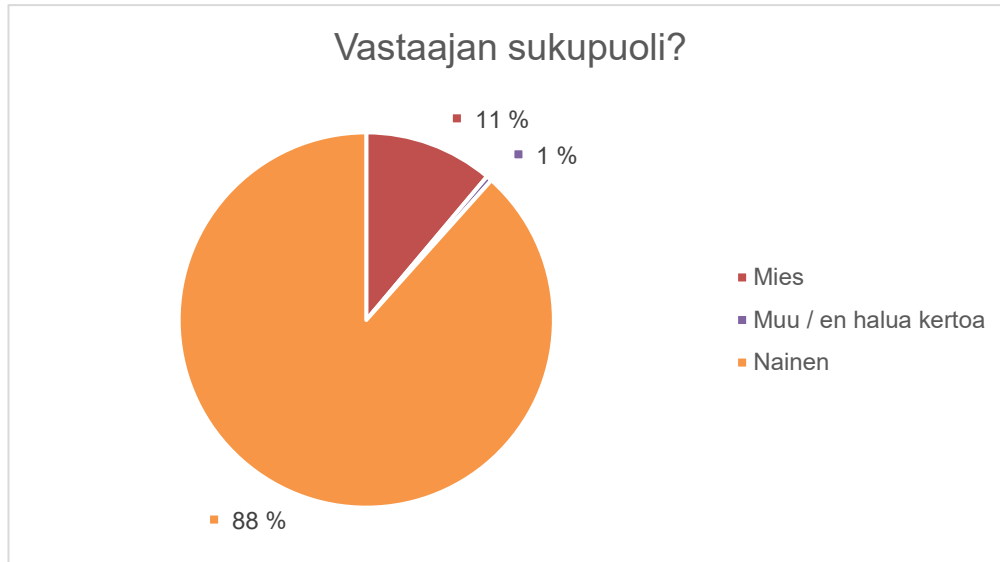
Ensimmäisenä kyselyssä kysyttiin vastaajan ikä ja vastausvaihtoehdot oli valmiiksi haarukoitu eri segmentteihin. Selkeästi laajin vastaajamäärä tuli 26–35-vuotiailta, joiden osuus oli 41 prosenttia ja seuraavaksi eniten 20–25-vuotiailta, joiden osuus oli 39 prosenttia. Selkeästi pienin vastaajaryhmä oli yli 46-vuotiaat, joiden osuus oli 3 prosenttia. Nuorimmalta ikäryhmältä eli 15–19-vuotiailta oli kertynyt 12 prosenttia vastauksista ja taas 36–45-vuotiaiden osuus vastauksista oli 5 prosenttia (Kuva2).

Kuva 2. Vastaajan ikä.

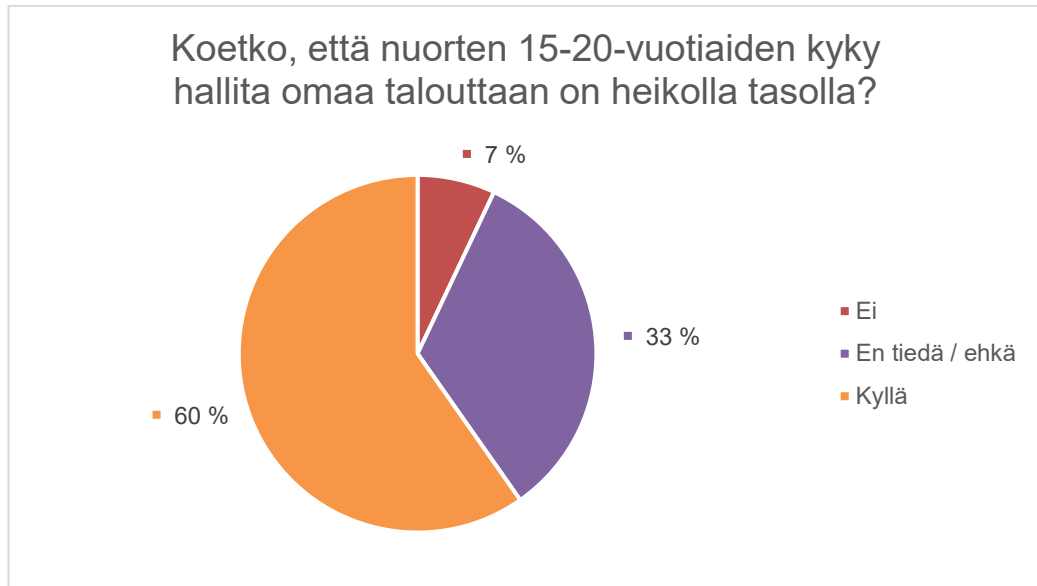
Toisena kysymyksenä kysyttiin vastaajan sukupuolta. Kyselyn vastaajalla oli vaihtoehtona myös jättää sukupuoli kertomatta niin halutessaan. Naisten osuus

vastaajista oli selkeästi suurempi ja heidän osuutensa oli 88 prosenttia kun taas miesten osuus oli 11 prosenttia ja 1 prosenttia vastauksista muodostui heistä, jotka eivät luokitelleet itseään kumpaankaan vaihtoehtoon tai eivät halunneet kertoa (Kuva 3).

Kuva 3. Vastaajan sukupuoli.

Kolmannessa kysymyksessä selvitettiin vastaajien kokemusta siitä, että onko 15-20-vuotiaiden nuorten taloudenhallintataidot heikolla tasolla. Kysymyksellä haluttiin hakea pohjaa siitä, miten tilanne nähdään yleisesti. Vastaajista 60 prosenttia vastasi myöntävästi. 33 prosenttia vastaajista vastasi ehkä / en tiedä ja loput 7 prosenttia vastasivat ei (Kuva 4).

Kuva 4. Käsitys nuorten taloudenhallinnan tasosta.

Kolmas kysymys lisäksi ristiintaulukoitiin vastaajien iän perusteella. Voitiin todeta, että eri ikäryhmien näkemys pysyi hyvin samana 20-45 vuotiaiden välillä. Nuorin ikäryhmä sekä vanhin ikäryhmä taas olivat eniten epävarmoja näkemyksestään ja vastasivat en tiedä/ehkä. Nuorilla on usein enemmän epävarmuutta mielipiteissään mikä selittää myös vahvaa epävarman vastausten määrä heidän osaltaan. Kielteinen vastaus oli vähiten kerännyt vastauksia tasaisesti pienenä poikkeuksena vanhin ikäryhmä. Voidaan siis todeta, että ikäryhmästä riippumatta koetaan yleisesti, että nuorien taloudenhallinnan taso on heikko. (Taulukko 2).

Taulukko 2. Ristiintaulukointi kyselyn 3. kysymys.

	Koetko, että nuorten 15-20-vuotiaiden kyky hallita omaa talouttaan on heikolla tasolla?									
	15-19	%	20-25	%	26-35	%	36-45	%	46-100	%
Kyllä	23	32 %	153	63 %	166	66 %	19	63 %	4	24 %
Ei	5	7 %	17	7 %	11	4 %	5	17 %	5	29 %
En tiedä/ehkä	44	61 %	71	29 %	74	29 %	6	20 %	8	47 %
Yhteensä	72	100 %	241	100 %	251	100 %	30	100 %	17	100 %

Neljäntenä kyselyssä haluttiin selvittää vastaajien käsitys siitä, että onko taloudesta ja sen tilanteesta puhuminen haasteellista ja koetaanko näitä haasteita erityisesti, jos on vaikeuksia tai tilanne on taloudellisesti hyvä.

Mahdollista oli myös valita niin, että koki haastavaksi puhua molemmissa tapauksissa. 48 prosenttia vastaajista koki, ettei haasteita kummankaan tapauksen kohdalla ole. Vaikeuksista puhumisen haastavaksi koki 26 prosenttia vastaajista, kun taas hyvästä tilanteesta haastavaksi puhumisen koki vain 3 prosenttia. Loput 23 prosenttia vastaajista kokivat puhumisen haastavaksi, oli tilanne kumpi tahansa (Kuva 5).

Kuva 5. Taloudellisesta tilanteesta puhumisen haastavuus.

Neljäs kysymys ristiintaulukointiin myös, jotta nähdään erottaako näkemys taloudellisesta tilanteesta puhumiseen eri ikäryhmissä. Tästä voitiin havaita, että tasaisesti ikäryhmästä huolimatta vähiten haastavaa oli puhua, mikäli taloudellinen tilanne perheessä on hyvä. Tasaisesti myös koettiin jokaisessa ikäryhmässä, että ei ole haastavaa puhua taloudellisesta tilanteesta oli tilanne mikä vain. Erityisenä havaintona huomattiin vanhimman ikäryhmän kohdalla, että haastavaa osalle vastanneista oli vain vaikeuksista puhuminen (Taulukko 3).

Taulukko 3. Ristiintaulukointi kyselyn 4. kysymys.

	Koetko taloudellisesta tilanteesta puhumisen haasteelliseksi?									
	15-19	%	20-25	%	26-35	%	36-45	%	46-100	%
Kyllä, jos perheessä on taloudellisia vaikeuksia.	15	21 %	67	28 %	72	29 %	3	10 %	3	18 %
Kyllä, jos perheessä menee taloudellisesti hyvin.	5	7 %	8	3 %	6	2 %	1	3 %	0	0 %
Kyllä, oli taloudellinen tilanne hyvä tai huono.	17	24 %	56	23 %	58	23 %	6	20 %	0	0 %
Ei, en koe taloudellista tilanteesta puhumisen olisi vaikeaa.	35	49 %	110	46 %	115	46 %	20	67 %	14	82 %
Yhteensä	72	100 %	241	100 %	251	100 %	30	100 %	17	100 %

Viidentenä kysymyksenä haluttiin selvittää kokevatko vastaajat tarpeelliseksi sen, että opetussuunnitelmaan lisättäisiin opetusta koskien taloudenhallinnan taitoja sekä käsitellä rahaan liittyviä tunteita. 91 prosenttia vastaajista olivat vastanneet kyllä, 7 prosenttia oli vastannut en tiedä/ehkä ja loput 3 prosenttia olivat vastanneet ei (Kuva 6).

Kuva 6. Taloudenhallinnan taitojen ja raha tunteiden opetuksen lisääminen.

Viidennen kysymyksen ristiintaulukoinnissa haluttiin tietää, kaipaako jokin tietty ikäryhmä enemmän opetusta taloudenhallinnasta kuin taas toinen ikäryhmä. Ristiintaulukoinnista voitiin havaita, että osa nuorimmasta ikäryhmästä oli vastannut kielteisesti, kun taas kolme vanhinta ikäryhmää ei ollut yksikään

vastannut kielteisesti ja toiseksi nuorimmasta ryhmästä vain pari.

Kokonaisuuteen kuitenkin ikäryhmästä huolimatta vastaus oli myönteinen, eli opetusta koskien taloudenhallintaa kaivattaisiin lisää opetussuunnitelmaan (Taulukko 4).

Taulukko 4. Ristiintaulukointi kyselyn 5. kysymys.

	Tulisiko opetussuunnitelmaan lisätä nuorten taloudenhallintaan liittyviä taitoja sekä käsitellä rahaan liittyviä tunteita?									
	15-19	%	20-25	%	26-35	%	36-45	%	46-100	%
Kyllä	43	60 %	229	95 %	243	97 %	30	100 %	14	82 %
Ei	8	11 %	2	1 %	1	0 %	0	0 %	0	0 %
En tiedä/ehkä	21	29 %	10	4 %	7	3 %	0	0 %	3	18 %
Yhteensä	72	100 %	241	100 %	251	100 %	30	100 %	17	100 %

Kuudennessa kysymyksessä vastaajat saivat valita mistä aiheesta olisi hyvä nuorille kertoa kouluissa koskien taloudenhallintaa. Kysymyksessä oli myös muu – kohta, johon oli mahdollista kertoa jokin oma vaihtoehto. Vastauksia pystyi valitsemaan useamman. Jokaisesta aiheesta melko tasaisesti toivottiin kerrottavan nuorille, mutta kärjessä oli menojen ja tulojen rakentuminen, säästäminen ja taloudelliset haasteet (Kuva 7).

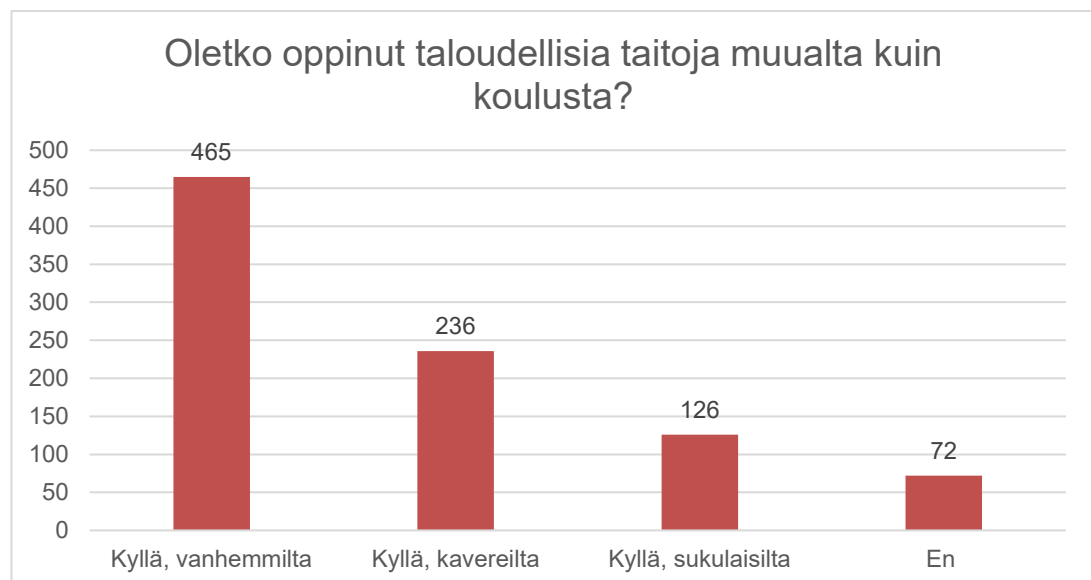

Kuva 7. Aiheista puhumisen lisääminen kouluissa.

Muu kohta keräsi yhteensä 73 vastausta. Yhteensä 28 vastaajaa toi esille veroasiat ja se oli selkeästi eniten mainittu asia. Toivottiin, että nuorille kerrottaisiin verokortin tekemisestä ja yleisesti verotukseen liittyviä asioita. Tämän lisäksi myös nousi esille rahan arvon opettaminen, laina asiat, rahapelaaminen ja sen riskit, maksuhäiriömerkintöjen vaikutus ja erilaiset tuet kuten asumistuki tai työttömyyspäiväraha. Myös mainintaa oli ammattiliitoista ja sen hyödyistä kertominen.

Viimeisessä kysymyksessä haluttiin vielä selvittää mistä muualta kuin koulusta vastaajat ovat oppineet mahdollisesti taloudenhallinnan taitoja. Kysymykseen pystyi valitsemaan useamman vastausvaihtoehdon. Eniten oli opittu vanhemmilta, toisena kavereilta ja kolmantena sukulaisilta (Kuva 8).

Kuva 8. Taloudellisten taitojen oppimislähde.

4.3 Kyselyn yhteenveto

Kyselyn yhteenvetona voidaan todeta, että suurin osa vastaajista kokee, että nuorilla on kehittämistä taloudenhallinnantaidoissa ja epävarma osuus muodostui nimenomaan nuorista, joilla mielipiteet usein eivät ole vielä kehittyneet yhtä vakaalle pohjalle kuin vanhemmilla ihmisillä. Opetuksen lisääminen aiheutta toivottiin lisättävän, mutta hyvänä asiana havaittiin,

että puhumista taloudellisista tilanteista ei koettu vaikeuksia suunnilleen joka toisen vastaajan osalta.

Eniten tietoa ja puhetta kaivattiin lisää menojen ja tulojen rakentumisesta, säästämisestä sekä taloudellisista haasteista. Runsaasti vastauksia tähän osioon oli kertynyt myös sijoittamisesta sekä tarpeen ja halun erottamisesta. Verokortti oli myös mainittu avoimessa vastauksessa useampaan otteeseen, joten siitäkin olisi hyvä olla lisää opetusta. Eniten koulun ulkopuolelta taloudenhallinnan taitoja opittiin vanhemmilta ja toiseksi eniten kavereilta.

4.4 Haastattelu

Yksi aineiston keruumenetelmistä oli haastattelu (Liite 2) ja sen tavoitteena oli tavoittaa kohderyhmämme eli nuoret, ja saada heidän näkemystään ja ajatuksia esille. Tarkoitus oli saada ajatuksia esiin esimerkiksi siitä, että millainen oppiminen on tehokkainta, millaisia oppeja kaipaavat. Lisäksi haastattelussa on huomioitu miten tunnepuolen eri asiat näkyvät nuorien elämässä kuten eriarvoisuus eri lähtökohdista tulevien nuorten välillä ja mahdollinen impulsiivisuus ostoksia tehdessä. Haastattelu suoritettiin Lasten ja nuorten säätiön rahatarinapajassa, johon osallistuimme mukaan yhden päivän ajaksi seuraamaan heidän toimintaansa.

Haastattelimme yhteensä viittä eri nuorta, joiden ikä oli 15-17 vuoden väliltä. Haastattelijat pysyivät anonyymeina eikä heiltä kerätty henkilötietoja, ainoastaan ikä. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina koska koimme, että näin vastaajan on helpointa avoimesti kertoa omia ajatuksiaan ilman mahdollisen ryhmän tuomia paineita. Haastattelu oli puolistrukturoitu, joten kysymykset oli etukäteen suunniteltu ja tarvittaessa avasimme kysymystä vastaajalle. Tavoitteena oli pitää keskustelu avoimena, jotta saamme vastaajilta mahdollisimman rehellistä näkemystä.

4.5 Haastattelun tulokset

Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin eli kirjoitettiin puhtaaksi, josta aloimme purkamaan kerättyä aineistoa. Vertasimme jokaisen vastaajan vastausta toisiinsa ja selvitimme, onko ajatukset yhtenäisiä vai onko mahdollisesti vastauksissa isoja eroavaisuuksia ja nouseeko esille jotain erityisiä huomioitavaa, joka tulisi huomioida jatkossa.

Alun kysymyksissä selvisi, että tehokkaimmat oppimismuodot olivat perinteinen lukeminen ja sen lisäksi erilaiset keskustelut esimerkiksi vanhempien kanssa tai koulun oppitunneilla. Nuorilla oli yhtenäinen näkemys siitä, että nuorilla on aitoa kiinnostusta omaa taloudenhallintaa kohtaan ja halua oppia aiheesta. Nuorten näkökulmasta kiinnostusta herättäisi tehokkaimmin ihan asioista tarkasti kertominen kuten tulojen ja menojen rakentuminen.

Nuoret kokivat tärkeäksi myös sen, että tehdään erilaisia harjoituksia ja jolloin käsitys omasta osaamisesta syntyy näiden tehtävien tekemisen kautta. Taloudenhallinnantaitojen harjoittelu etukäteen koettiin tärkeäksi yksinkertaisten mallien avulla. Voitiin siis todeta, että kiinnostuksen puutetta ei ollut havaittavissa ja tukea oppimiseen otetaan vastaan.

Ostopäätöksen harkitsemisesta nuorilla oli pääasiassa samanlainen mielipide. Riippuen paljon tilanteesta joskus he harkitsevat ostavatko jotain ja toisinaan taas harkintaa ei käytetty. Useimmille varsinkin isommat ostokset ovat sellainen, joita harkitaan kauemmin, mutta myös pienempien ostosten kohdalla oli vaihtelua harkitsemisen kohdalla. Ostopäätösprosessiin vaikutti myös se, että millaiset varat olivat käytettävissä. Tästä voitiin todeta positiivisena ilmiönä se, että nuoret miettivät omaa talouttaan. Pääsääntöisesti nuoret eivät ole päätyneet ostamaan tuotteita tai palveluita kavereiden vaikutuksen seurauksena, mutta poikkeuksiakin tämän asian suhteen oli vähän.

Nuorilta haluttiin kartoittaa kokevatko he eriarvoisuutta eri tulotasoista tulevien nuorten välillä. Monet kokivat, ettei se ole huomattavaa, mutta osa taas puolestaan kokivat jonkun verran eriarvoisuutta. Esille nousi myös, ettei haluta

luokitella millaisista tulotasoista jokainen tulee. Ei haluta, että ketään luokiteltaisiin oman tai perheen tulotasojen mukaan.

Nuorilta haluttiin selvittää taloudellisen tilanteen kertomisesta ja myös, miten tästä olisi helpompi kertoa. Nuorille oli selkeä mielipide siitä, että osan oli helpompi kertoa, ettei ole varaa, mutta toisilla oli taas tilanteita, joissa selkeästi nousi esiin se, ettei välttämättä uskalla kertoa kavereille, ettei ole varaa lähteä syömään tai tekemään muuta. Nuorilta nousi esille selkeästi, että pitäisi normalisoida sitä, ettei kaikilla ole varaa erinäisiin asioihin. Myös pitäisi uskaltaa kertoa kavereille suoraan, ettei nyt ole varaa lähteä ulos syömään tai mahdollisesti lainata kaverille rahaa.

Haastattelussa oli vastaajilla vaihtelevuutta sen suhteen, että kaivattiinko opetusta taloudenhallinnasta enemmän joko kouluissa tai muilta tahoilta. Voitiin todeta, että lisäopetuksesta ei olisi haittaa ja sitä myös kaivattiin vaikkakin osa koki, ettei enempää opetusta tarvita. Tähän asti taitoja oli opittu vanhemmilta sekä kouluista, mutta myös kaveripiiristä. Myöskään minkään tietyn taloudenhallinnan osa-alueen opetuksen tarve ei korostunut, sillä tasaisesti haluttiin oppia lisää tuloista, menoista, budjetista sekä säästämisestä.

Lopussa halusimme vielä selvittää mahdollista tarvetta verokortin sisällön ja sen laadinnan opetuksen suhteen, sillä tämä nousi kyselyssä esille monelta vastaajalta. Nuorilla oli jo kokemusta verokortin teosta kesätöitä varten ja siihen oli saatu apua koulusta, mutta verokortin rakenteen ymmärtäminen oli haastavaa. Vastausten perusteella voitiin siis todeta, että myös veroasioihin kaivattaisiin opastusta.

5 Oppaan laadinta ja tarkoitus

5.1 Hyvän oppaan sisältö

Onnistunut opas herättää mielenkiintoa aihetta kohtaan ja parhaimmillaan opas onnistuu kääntämään lukijansa ajatukset kohti aihetta, josta opas on laadittu, jonka seurauksena lukija pyrkii miettimään miten opas häntä hyödyttäisi ja millaisia työkaluja se hänelle tarjoaa. Hyvä opas esittelee aiheen loogisesti ja tarjoaa ratkaisut helposti ymmärrettävässä muodossa. Oppaalla on siis voima muuttaa lukijan elämää, kun se on laadittu hyvin. (McCoy 2023.)

Oppaan tekoa aloittaessa tulee ymmärtää kohderyhmän tietotaso, eli mitä jo tiedetään ja mistä oppiminen alkaa. Seuraavan aihe tulee rajata ja kerätä opasta varten materiaalia eri lähteistä, omaan tietoon pelkästään ei kannata luottaa, vaikka omaisikin tietoa aiheesta paljon. Rajaamisen jälkeen aihe pilkotaan eri osioihin, joista opas muodostuu. (McCoy 2023.)

Oppaassa on hyvä olla esimerkkejä aiheesta sekä ohjeistusta eteenpäin kyseisen aiheen parissa kuten tieto siitä, mistä saa apua tai tarvikkeita. Viimeisenä on hyvä huomioda oppaan visuaalisuus, jotta se herättää mielenkiintoa, mutta myös luettavuutta on hyvä käydä läpi, ettei lukija kyllästy tai mielenkiinto jää heräämättä. Viimeistely kaikkien vaiheiden jälkeen tulee tehdä huolella ja ajan kanssa. Oppaan voi myös näyttää jollekin ulkopuoliselle, joka voi myös huomata joitain epäkohtia mitä olisi hyvä vielä tarkastella. (McCoy 2023.)

5.2 Oppaan teko

Opinnäytetyön sivutuotoksena syntyy opas (Liite 3), joka on tarkoitettu eri tahojen käyttöön kuten säätiöt ja oppilaitokset. Ennen oppaan aloittamista tutustuttiin olemassa oleviin oppaisiin ja erilaisiin olemassa oleviin ohjeisiin oppaan laadinnan tueksi. Tarve oppaan teolle syntyi toimeksiantajan toiveesta. Osa heidän toimintaansa on ohjata nuoria taloudenhallinnassa ja tähän

oppaamme syntyy tueksi ja antaa heille lisää työkaluja oman toimintansa kehittämiseen.

Yhdessä toimeksiantajien kanssa pohdittiin läpi, että millaisia asioita olisi hyvä kartoittaa ja sitä myötä sisällyttää opinnäytetyön myötä osaksi opasta. Vaikka opas onkin laadittu toimeksiantajan toiveesta, on se silti ajateltu myös niin, että siitä on mahdollista muidenkin tahojen hyötyä. Oppaan pyrkimys on tarjota tietoa, että miten nuori kiinnostuu talouden suunnittelusta ja kuinka annettua tietoa voi hyödyntää nuoren opetuksen suunnittelussa.

Opas on toteutettu graafisen suunnittelun työkalulla Canva Pro:lla. Opas rakentuu neljästä luvusta. Ensimmäinen luku on johdanto, joka esittelee aiheen ja oppaan tarkoituksen lukijalle. Toisessa luvussa käsitellään taloushallinnan eri elementit kuten tulot, menot, budjetointi ja säästäminen. Oppaaseen on tuotu mukaan neuvoja eri osa-alueisiin ja korostettu tärkeitä asioita kuten verojen huomiointi. Kolmas luku kattaa tunnepuolen asiat ja huomioi millaisia erilaisia tunteita nuorilla on rahaan liittyen ja miten niitä voisi lähteä työstämään. Viimeiseen lukuun on jaettu yleisesti saatavilla olevia työkaluja talouden hallinnan tueksi, joita voi hyödyntää opetuksen tukena.

Opasta esiteltiin toimeksiantajalle teon aikana, jotta heidän oli mahdollista esittää ajatuksia ja korjauksia, jotta lopputulos olisi toivotun lainen ja tarjoaa työkaluja riittävästi heidän tarpeilleen. Saimme toimeksiantajalta hyvää positiivista palautetta, mutta myös järkeviä kehittämissuhteita oppaan laadintaan. Kaikkia lukuja on kehitetty teon aikana heidän antamien kommenttien pohjalta, jotka liittyivät budjetointiin, erilaisiin saatavilla oleviin työkaluihin sekä johdantoon.

Tekemisen aikana hiottiin paljon visuaalista ilmettä ja pyrittiin tekemään työstä mahdollisimman yhdenmukainen. Lopullinen työ muotoutui 10 sivuiseksi selkeästi luettavaksi oppaaksi. Opas tarjoaa lukijalleen hyviä neuvoja ja palvelee myös toimeksiantajan toiveita ja tarjoaa lisä tukea heidän toimintaansa.

6 Johtopäätökset

Nuorten tunteita ja impulsiivisuutta ymmärtämällä voidaan edistää heidän kykyään hallita omaa talouttaan. Lähestymistapa opettamiseen ollessa oikea, on opettaminen kuin myös oppiminen huomattavasti mielekkäämpää. Hyvillä talouden hallinta taidoilla on kokonaisvaltainen vaikutus koko yhteiskuntaan, kun velkaantumisen riskit pienenee. Henkilökohtaisesta halusta auttaa nuoria talouden hallinnassa on syy sille, että kyseinen aihe valikoitui työn kohteeksi.

On yleisesti tiedossa, että talouden hallinta ja siihen tarvittavat taidot on nuorilla heikentyneet. Osa syy tähän on velan ottamisen helppous ja miten sitä mahdollisuutta tarjotaan joka puolelta. Tämän seurauksena velkaantuminen on lisääntynyt ja on päädytty pikavippi kierteeseen paremman tiedon puutteessa. Velkaantumisen lisääntyminen ja sen välttäminen on ydinsyy sille, miksi jo hyvissä ajoin ennen kuin nuori muuttaa omilleen, on opittava riittävät eväät siihen, miten omia rahoja on hyvä hallita.

Oppiminen alkaa jo varhaisessa iässä, kun lapsi ensimmäistä kertaa ostaa itselleen esimerkiksi viikonlopuksi karkkipussi. Opinnäytetyössä selvitettiin kirjallisuuden kautta, millainen tilanne talouden hallinnan osaamisen suhteen nuorilla on tällä hetkellä. Tilanteen selvittämisen myötä perehdyttiin nuorten kiinnostukseen talouden hallintaa kohtaan sekä miten tunteet ja ajatukset vaikuttavat ostopäätöksiin. Työssä haluttiin selvittää, miten nuoret saataisiin kiinnostumaan enemmän taloudenhallinnasta ja millä tavalla sen kiinnostuksen saisi heräämään.

Tunnepuolen asiat tuli ottaa erityisesti huomioon, sillä nuoret ajattelevat todella eri tavoin kuin aikuiset. Nuorien kyky hallita omia tunteitaan ei ole vielä samalla tasolla kuin aikuisilla. Tämän seurauksena helposti tehdään epäedullisia ratkaisuja, joista voi pitkällä tähtäimellä syntyä omaan elämään vaikeuksia, joita kukaan nuori ei kuitenkaan lähtökohtaisesti ole toivonut.

Kyselyn avulla selvitettiin yleistä näkemystä nuorten talouden hallinta taidoista eri ikäisiltä. Tuloksissa selvisi yhteiskunnallinen huoli koskien nuorten

taloudenhallintaa sekä opetuksen puutteellisuutta. Haastatteluista puolestaan nousi esiin aito kiinnostus oppia lisää taloustaitoja. Verokortista nousi esiin ajatuksia jo kyselyn aikana. Haastatteluissa selvitimme asiaa nuorilta ja heidän näkemyksensä oli selkeä, kaipaavat lisää tukea ja opetusta verokortin ymmärtämiseen sekä luontiin. Nuorilla on usein vahva tarve tuntea kuuluvansa joukkoon ja päätöksiä tehdään impulsiivisesti johtuen nuoresta iästä. Nuorten kanssa on kuitenkin täysin mahdollista muuttaa heidän ajatusmaailmaansa ja kulutustottumuksiaan. Käyttämällä konkreettisia esimerkkejä on huomattavasti helpompaa saada viesti nuorille perille.

Hyviä havainnollistavia esimerkkejä säästämisen saralla on muun muassa nuorten suosimat energijuomat. On helppo herättää ajatuksia kertomalla, millaisen eron rahatilanteeseen tekee sen, että jättää vaikka joka toisen energijuoman ostamatta, mikäli tapana on ostaa niitä joka päivä. Toiselle hyödyllisempi on konkreettinen budjetointi työkalu, joita on internetissä runsaasti tarjolla, mainittakoon martat.fi sivuilla oleva esimerkkinä.

Myös erilaiset pelit, kuten takuusäätiön ”tarpeellinen, turha, välttämätön” – peli on loistava harjoitus nuorille. Pelin avulla nuori pääsee konkreettisesti miettimään, millaisia hankintoja hänellä on sekä niiden tarpeellisuutta omassa elämässään. Haastattelujen myötä selvisi, että nuoret arvostavat erilaisia keskusteluja kyseisen aiheen parissa. Kannattaa siis rohkeasti alkaa keskustelemaan, mutta kuitenkin muistaa pitää ilmapiirin neutraalina. Mahdolliset negatiiviset tunteet omien rahojen hallinnan suhteen vain lisäävät nuoren haluttomuutta oppia, kun syntyy tunne omasta puutteellisuudestaan.

Tutkimuksen aikana oli hienoa huomata, että mahdollisuus parantamiseen on olemassa. Tärkeää on, että ymmärretään oikea lähestymistapa ja tiedostetaan se, miten aikuiset ja oppivat nuoret eivät ole samalla viivalla. Myös sivutuotoksena syntynyt opas oli kaikin puolin onnistunut ja toimeksiantaja koki sen hyödylliseksi, joten myös tällä saralla tavoite saavutettiin. Toivottavaa on, että oppaamme saavuttaa myös muita tahoja kuten opettajia.

Mahdollisesti jatkokehittämistä ajatellen voisi lähteä rakentamaan lisätueksi videoita. Video toimisi visuaalisena materiaalina, joka esitettäisiin suoraan

nuorille, joille usein videomateriaali on mielenkiintoisempaa ja helpommin lähestyttävää. Videomateriaali myös jää helpommin mieleen visuaalisuuden vuoksi.

Lähteet

Ahtikivi, I. 2016. Taloudellinen käyttäytyminen periytyy. Verkko uutiset. Viitattu 29.1.2024. <https://www.verkkouutiset.fi/a/taloudellinen-kayttaytyminen-periytyy-54579/#b14f387c>

Digicomsumers. 2023. Suomalaisten talousosaamisessa parantamisen varaa. Viitattu 22.1.2024. <https://digiconsumers.fi/suomalaisten-talousosaamisessa-parantamisen-varaa/>

Financer.com, 2024. Henkilökohtaisen talouden hallinta. Viitattu 30.1.2024. <https://financer.com/fi/opas/henkilokohtaisen-talouden-hallinta/>

Hallipelto, A. 2021. *Taloulosaaminen 2020-luvulla*. Helsinki: Tietosanoma.

Kalajokiseutu. Miten aloittaa säästäminen? Näin keräät vararahaston tulevaisuutta varten. Viitattu 7.3.2024. <https://www.kalajokiseutu.fi/artikkeli/miten-aloittaa-saastaminen-nain-keraat-vararahaston-tulevaisuutta-varten>

Kela, 2024. Mitä opintotukea ja asumistukea voit saada? Viitattu 10.3.2024. <https://www.kela.fi/mita-opintotukea-voit-saada#olet-15-16-vuotias-et-ole-naimisissa-eika-sinulla-ole-lapsia>

Kukkaronrouva.fi, Kaipaako apua ja vinkkejä budjetointiin? Viitattu 26.3.2024. <https://kukkaronrouva.fi/budjetointiopas/>

Lasten ja nuorten säätiö. Kestävä rahasuhte. Viitattu 10.2.2024. <https://www.nuori.fi/toiminta/kestava-rahasuhte/>

Lasten ja nuorten säätiö. Säätiö. Viitattu 10.2.2024. <https://www.nuori.fi/saatio/>

Lätti, A. 2020. Yhä useampi nuori rakentaa identiteettiään kuluttamisen kautta. Lasten ja nuorten säätiö. Viitattu 21.12.2023. <https://www.nuori.fi/2020/11/19/yha-useampi-nuori-rakentaa-identiteettiaan-kuluttamisen-kautta/>

Majamaa, K.; Rantala, K. 2020. Katsaus viime vuosien ylivelkaantumiskehitykseen. Valtioneuvoston selvitys. Viitattu 19.12.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162625/2020_05_VN_Selvitys.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Martat. Talouden suunnittelu eli budjetointi. Viitattu 22.1.2024.

<https://www.martat.fi/omat-rahautaloudenhallinnan-perustaidot/talouden-suunnittelu/>

Martikainen, L. 2015. Mitä se sulle kuuluu? – Nuoren elämän valinnat puntarissa. United Press Global.

McCoy, J. 2023. How to create a guide that optimized, useful and comprehensive. Search Engine Land. Viitattu 26.3.2024. <https://searchengineland.com/create-optimized-useful-comprehensive-guide-395891>

Moksu, M. 2022. Toista sataa pikavippiä, kymmeniä rahapelitilejä – nuorten on helpompi velkaantua kuin koksaan aiemmin, siksi heille on talousneuvola. Yle. Viitattu 22.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12641615>

Mäkinen S, Räsänen T, 2017. Nuoret Kelan asiakkaat: Mitä Kelan etuuksia nuoret käyttävät eri ikävaiheissa? Kela. Viitattu 7.3.2024. <https://tietotarjotin.fi/tutkimusblogi/726276/nuoret-kelan-asiakkaat-mita-kelan-etuuksia-nuoret-kayttavat-eri-ikavaiheissa>

Nordea, n.d. Mitä säännöllinen säästäminen tarkoittaa ja miten sen voi aloittaa? Viitattu 30.1.2024. <https://www.nordea.fi/henkiloasiakkaat/palvelumme/saastaminen-sijoittaminen/nain-saastat/saannollinen-saastaminen.html>

Nordlund, N. 2018. Lapset ja raha: Talouskasvauksen aakkoset vanhemmille. Helsinki: Alma talent.

Oikeus.fi, 2020. Selvitä menosi. Viitattu 30.1.2024. https://oikeus.fi/talousjavelkaneuvonta/fi/index/taloushaltuun_1/suunnitteletalouttasi/merot.html

Oikeus.fi, 2020. Selvitä tulosi. Viitattu 3.2.2024. https://oikeus.fi/talousjavelkaneuvonta/fi/index/taloushaltuun_1/suunnitteletalouttasi/tulot.html#

Pihlajamäki, P. 2020. Oman talouden hallintaa voi ja on tärkeää harjoitella. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 19.12.2023. <https://www.jyu.fi/fi/blogikirjoitus/oman-talouden-hallintaa-voi-ja-on-tarkeaa-harjoitella>

Raijas, A. 2021. Nuoret ja oman talouden hallinta – miten nuorille tulisi puhua taloudesta? Euro ja Talous. Viitattu 19.12.2023.

<https://www.eurojatalous.fi/fi/blogit/2021/nuoret-ja-oman-talouden-hallinta-miten-nuorille-tulisi-puhua-taloudesta/>

Saldo Bank, 2023. Sijoittaminen vs säästäminen - kumpi on kannattavampaa? Viitattu 1.1.2024. <https://www.saldo.com/fi-fi/blog/sijoittaminen-ja-saastaminen/>

Sammalisto S, Asunmaa A. 2021. Viisas pääsee vähemmällä taloudessakin. Helsinki: Hansaprint.

Summarum. Talouden tasapainottaminen. Viitattu 30.1.2024.

<https://www.summarum.fi/velka-ja-talousopas/talouden-tasapaino/>

Takuusaatio.fi, Omien tulojen ja menojen seuranta ja suunnittelu. Viitattu 26.2.2024.

<https://www.takuusaatio.fi/hallitserahojasi/omien-tulojen-ja-menojen-seuranta/>

Kyselylomake

1. Vastaajan ikä

15-19
20-25
26-35
36-45
6-100

2. Vastaajan sukupuoli *

Nainen
Mies
Muu / en halua kertoa

3. Koetko, että nuorten 15–20-vuotiaiden kyky hallita omaa talouttaan on heikolla tasolla? *

Kyllä
Ei
En tiedä / ehkä

4. Koetko taloudellisesta tilanteesta puhumisen haasteelliseksi? *

Kyllä, jos perheessä on taloudellisia vaikeuksia.
Kyllä, jos perheessä menee taloudellisesti hyvin.
Kyllä, oli taloudellinen tilanne hyvä tai huono.
Ei, en koe taloudellista tilanteesta puhumisen olisi vaikeaa.

5. Tulisiko opetussuunnitelmaan lisätä nuorten taloudenhallintaan liittyviä taitoja sekä käsitellä rahaan liittyviä tunteita? *

Kyllä
Ei
En tiedä / ehkä

6. Millaisista aiheista haluaisit, että puhuttaisiin nuorille kouluissa? *

Menojen ja tulojen rakentuminen
Sijoittaminen
Säästäminen
Taloudelliset haasteet Tarpeen ja halun erottaminen
Muu, mikä?

7. Oletko oppinut taloudellisia taitoja muualta kuin koulusta? *

Kyllä, vanhemmilta
Kyllä, kavereilta
Kyllä, sukulaisilta
En

Haastattelun kysymykset

1. Mikä oppimismuoto olisi sinulle tehokkain?
2. Koetko nuorilla olevan kiinnostusta taloudenhallintaa kohtaan?
3. Mikä saisi sinut kiinnostumaan taloudenhallinnasta?
4. Oletko ikinä ostanut jotain vain sen takia, jotta kuuluisit porukkaan?
5. Koetko eriarvoisuutta eri tulotasoista tulevien nuorten välillä?
6. Miten voisi helpottaa taloudesta puhumista?
7. Mitä itse kehittäisit, jotta nuorilla olisi parempi talousosaaminen?
8. Onko verokortin tekeminen tuttua? Onko sinulle opetettu aiheesta mitään?

Opas nuorten taloudenhallintaan

-Työkaluja nuorten taloudenhallinnan
kehittämiseen

Nina Koivula
Pia Sundman

Turun ammattikorkeakoulu
2024

Sisällysluettelo

Johdanto	3
Taloudenhallinnan elementit.....	4
Nuorten tarpeet ja halut.....	8
Työkaluja tueksi.....	10

Johdanto

Tämä opas on suunnattu erilaisille tahoille kuten opettajien ja säätiöiden käyttöön ja tarjoaa tukea nuorten talouden hallintaan ja sen kehittämiseen. Opasta voi hyödyntää kuka tahansa joka kokee sen itselleen hyödylliseksi. Oppaassa avataan mitä asioita talouden hallinta pitää sisällään ja millaisia tunteita nuorilla liittyy rahan käyttöön. Työ on tehty osana opinnäytetyötä ja opas on sivutuotos tutkimuksesta.

Oppaassa avataan mitä eri elementtejä sisältyy taloudenhallintaan, mitä olemme opinnäytetyön teon aikana havainneet nuorten näkemyksistä ja tunneasioista sekä miten tätä tietoa voidaan hyödyntää. Oppaassa on mukana myös erilaisia esimerkkejä jotka toimivat lukijalle tukena nuorten opettamisen suunnittelussa.

Taloudenhallintataidot koskettavat jokaista ja on erityisen tärkeää, että nuorille onnistutaan tarjoamaan riittävän kattavat eväät jo ennen kuin nuori astuu elämään omilleen. Näin vältetään omien varojen ylikuluttaminen jonka seurauksena pahimmillaan on ylivelkaantuminen ja jopa luottotietojen menetys. Jotta on mahdollista saada nuorten taitoja kehitettyä nykyisestä niin tulee huomioida nuorten näkökulma ja millaisia tunteita heillä on rahaa liittyen. Näin voidaan ymmärtää mitä he tarvitsevat oppiakseen taitoja koskien rahan käyttöä.

Taloudenhallinnan elementit

Ensimmäinen askel on selvittää **tulot**, jotka muodostuu:

- Ansio- tai pääomatuloista
- Mahdolliset tuet kuten asumis- ja opintotuki
- Mahdolliset avustukset vanhemmilta / kuukausi- ja viikkoraha

HUOM! Vähennä mahdollinen vero tuloista, niin saat nettotulot eli käteen jäävän osuuden.

Seuraavaksi **menot**, jotka vähennetään tuloista:

Välttämättömät:

- Asumiskulut (vuokra tai lainan osuus)
- Sähkö ja vesi
- Vakuutukset
- Ruoka
- Netti- ja puhelinliittymä
- Kulkeminen (oma auto, julkinen kulkuneuvo kuten bussi)

Ei-välttämättömät:

- Harrastukset (kuntosalijäsenyys, välineet)
- Suoratoistopalvelut (netflix, spotify)
- Vaatteet, kosmetiikka

Välttämättömien ja ei-välttämättömien kulut saattavat olla eri tavalla eri talouksissa. Joillakin ei esimerkiksi mene yhtään rahaa kulkemiseen, jos liikkuu jalan tai pyörällä.

Taloudenhallinnan elementit

Budjetointi

Tulojen ja menojen muodostamisen jälkeen vähennetään tuloista kaikki menot. Tällöin jäljelle jäävät rahat ovat ylimääräistä. Budjetoinnin tarkoituksena on saada tulot riittämään kuukaudeksi.

Kuukausibudjetti esimerkki:

Tulot:		Menot:	
Bruttopalkka.	1500 €	Vuokra	600 €
= nettopalkka	1357 €	Vesi	20 €
Asumistuki	54 €	Sähkö	20 €
		Vakuutukset	30 €
		Ruoka	250 €
<hr/>		<hr/>	
Yhteensä	1411 €	Tulot-menot:	491 €

Tästä jäisi ylimääräistä rahaa käytettäväksi tai säästöön 491 €.

Menojen jälkeen syntyvien varojen osalta kannattaa nuorille opastaa, miten ne on viisasta käyttää esimerkiksi 50/50 harrastuksiin, vapaa-aikaan ja säästämiseen. Pahan päivän varalle kannattaa olla varoja ja myös tulevaisuuden suunnitelmia varten.

Taloudenhallinnan elementit

Säästäminen

On hyvä miettiä miten käyttää pakollisten kulujen jälkeen olevat rahat. Säästämisellä tavoitellaan turvallisempaa tulevaisuutta. Halutaan varautua yllättäviin menoihin sekä myös mahdollisuuteen toteuttaa unelmia.

Nuorten motivointi säästämiseen

Uusi puhelin	→	Mistä ansaita rahat tähän? Tämä vaatii pidemmän ajan säästötavoitteen.
Uudet kengät	→	Pienempään hankintaan säästäminen ja siinä onnistuminen tuo motivaatio säästää muihin hankintoihin.
Säästötili	→	Nuorille voi opettaa miten hän voisi säästää omalle tililleen esimerkiksi kesätyörahoistaan.

Nuorille on hyvä opettaa, millaisia erilaisia tapoja on säästää erilaisiin tarpeisiin sekä unelmiin. On hyvä tuoda ilmi, että useimmiten säästäminen vaatii pitkäjänteisyyttä ja kärsivällisyyttä.

Esimerkkitapauksia säästämisestä

Anni, asuu vanhemmilla

Kesätyöansio netto 1200 €

Säästöön 40 % = 480 €

Tällä menetelmällä säästöön kertyy esim. 3 kk aikana 1440 €.

Jaakko, asuu omillaan

Kesätyö ansio netto 1500€

Säästöön 10 % = 150€

Tällä menetelmällä säästöön kertyy esim. 3kk aikana 450€.

Jaakko ostaa joka aamu yhden energijuoman. Yksi energijuoma maksaa 2,20 €. Viikossa se tekee 15,40 €.

Anni ostaa kolme kertaa viikossa energijuoman. Yksi energijuoma maksaa 2,20 €. Viikossa se tekee 6,60 €.

Vähentämällä pieniä ostoksia voidaan säästää viikossa tai kuukaudessa enemmän rahaa.

Nuorten tarpeet ja halut

Nuorten tunnetaidot eivät ole kehittyneet aikuisen taitojen tasolle. Päätöksiä tehdään impulsiivisemmin ja usein ostopäätös syntyy jonkin heränneen tarpeen myötä. On siis hyvä herättää nuorten ajatuksia sen suhteen, miksi jotain tarvitaan ja miten asiaa olisi hyvä lähestyä?

Sosiaalinen media	Jatkuvalla syötöllä uudet trendit herättävät tarpeen kuulua joukkoon
Lähipiiri	Ystävät luovat painetta hankkia erinäisiä tuotteita, kuten kengät.
Yhteiskunta	Yleisesti syntyvä paine ulkopuolelta joka kerää painetta nuorille.

Harjoitus

Esitä nuorille tapaus jossa herää tarve hankkia jokin uusi asia ulkopuolelta tulevan paineen seurauksena. Pyydä nuoria pohtimaan, olisiko kuitenkin mahdollista hankkia esimerkiksi edullisempi vaihtoehto tai olla hankkimatta ollenkaan?

Asiaa on hyvä lähestyä neutraalisti ja herättää keskustelua aiheesta. Mitä tapahtuisi jos uutta tuotetta ei hankkisi? Voisiko olla, että mitään negatiivista seurausta ei tulisi ja rahaa jäisi enemmän käytettäväksi muuhun tai säästöön esimerkiksi tulevaisuuden haaveita varten?

Vanhemmat ja oppilaitokset ovat yhdessä isossa roolissa nuorten talouskasvatuksessa.

Useasti opitaankin kotoa jo oma suhtautuminen säästämiseen ja kuluttamiseen kuin myös tunteet liittyen rahaan. Näitä asioita on hyvä pohtia yhdessä nuorten kanssa ja erilaisilla teemoilla lähestyä asiaa.

- Mitä tiedän säästämisestä? → Osaatko rakentaa säästösuunnitelmaa itsellesi?
- Pysähdynkö miettimään ennen ostopäätöstä, että onko kyseessä tarve vai halu? → Tarve voi olla esimerkiksi ruoka, halu taas saattaa olla uudet trendikengät.
- Jos en osta tuotetta paljonko säästäisin? Miten se voisi hyödyttää minua tulevaisuudessa? → Voisinko mahdollisesti saavuttaa jonkin haaveilemani hankinnan esimerkiksi liput tapahtumaan?
- Hallitsenko verokortin ja veroilmoituksen tekemisen? → Verokortin osaaminen on tärkeä osa jokaisen elämässä kuin myös taito tehdä se ja täyttää oma veroilmoitus, jotta mahdolliset vähennykset osaa huomioida.

Työkaluja tueksi

Alla listattuna muita olemassa olevia työkaluja, joita voi hyödyntää taloudenhallinnassa

Martat	Runsaasti neuvoja taloudenhallintaan ja ilmainen excel-pohja budjetointiin avuksi
Penno	Ilmainen budjetointi-verkkosovellus
Takuusäätiö	Ilmainen budjettilaskuri verkossa ja neuvoja
Varha/Kunnat	Tukea julkiselta puolelta, esimerkiksi tulevaisuuspaaja-toimintaa Turussa.
Opetushallinto	Erilaisia pelejä ja tehtäviä liittyen oman talouden hallintaan.
Lasten ja nuorten säätiö	Kestävä rahasuhte-harjoituksia tueksi rahasta puhumiseen ja tunnetaitojen vahvistukseen